

**UNIVERZITA
JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA**

bakalárske kombinované štúdium

2009 – 2012

Bakalárska práca

Vladimír Trúsik

Drogová kriminalita a jej prevencia

Praha 2012

Vedúci bakalárskej práce:

Doc. JUDr. Jozef Kudla, PhD.

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Combined (Part - time) Studies Bachelors

2009 - 2012

Bachelor Thesis

Vladimír Trúsik

Drugs crime and prevention

Prague 2012

Thesis Supervisor: Doc. JUDr. Jozef Kudla, PhD.

Prehlásenie

Prehlasujem, že predložená bakalárska práca je mojim pôvodným autorským dielom, ktoré som vypracoval samostatne. Všetku literatúru a ďalšie zdroje, z ktorých som pri spracovávaní čerpal, v práci riadne citujem a sú uvedené v zozname použitej literatúry.

Súhlasím z prezenčným sprístupnením mojej práce v univerzitnej knižnici.

V Prahe dňa 08.03.2012

Vladimír Trúsik

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som veľmi rád poďakoval pánovi Doc. JUDr. Jozefovi Kudlovi, PhD. za jeho ochotu, cenné a odborné rady pri konzultáciách. Moje poďakovanie patrí aj pracovníkom vnútorného odboru na Krajskom riaditeľstve PZ v Trnave za poskytnutie potrebných podkladov a informácií.

Anotácia

Táto bakalárska práca sa zaoberá drogovou kriminalitou v rámci Slovenskej republiky, nevynímajúc prepojenie na okolité krajiny. V teoretickej časti popisuje hlavné trendy vývoja a rozmachu drogovej scény a vplyvy ktoré pôsobia na podmienky nápadu trestnej činnosti na pozadí patologických javov. Poukazuje na aktuálnu situáciu, možné preventívne aktivity, realizované a pripravované preventívne projekty v oblasti prevencie drogovej kriminality. V neposlednej miere zdôrazňuje potrebu, význam prevencie a jej následné uplatňovanie v praxi.

Kľúčové slová:

kriminalita

prevencia kriminality

páchateľ trestného činu

deviácia

preventívny projekt

drogy

drogová závislosť

Anotation

This bachelor thesis deals with the drug-related crime in the Slovak Republic, including the connection to the surrounding landscape. The theoretical part describes the main trends of development and expansion of the drug scene and the effects of operating conditions on the idea of criminal background pathologies. It refers to the current situation, possible preventive actions implemented and planned preventative projects to prevent drug-related crime. There was also emphasized the need for the importance of prevention and its subsequent application in practice.

Key words:

criminality

crime prevention

offender

deviation

prevention project

drugs

drug addiction

OBSAH

ÚVOD.....	8
1. HLAVNÉ ÚLOHY PROTIDROGOVEJ POLITIKY VLÁDY SR	10
2. KRIMINALITA.....	13
2.1. Teoretické ponímanie kriminality.....	13
2.2. Sociálna patológia.....	17
2.3. Zvláštnosti niektorých sociálno-patologických javov	20
2.4. Výklad pojmov: trestný čin, priestupok, páchatel'.....	25
3. DROGOVÁ KRIMINALITA	27
3.1. Drogová závislosť.....	27
3.2. Vývin drogovej scény.....	28
3.3. Analýza drogovej scény na Slovensku.....	33
3.4. Analýza drogovej kriminality na území SR.....	52
3.5. Trestno-právny rámec.....	56
4. PREVENCIA DROGOVEJ KRIMINALITY.....	62
4.1. Opatrenia v boji proti drogovej kriminalite.. ..	63
4.2. Preventívne projekty.....	64
ZÁVER.....	70
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY.....	71

ÚVOD

Úlohou každej vyspelej spoločnosti je zabezpečiť čo najväčšiu kvalitu života občanov. Jednou z priorít je zabezpečenie práv občanov v plnom rozsahu najmä v otázkach bezpečnosti a ochrany života, zdravia a ich majetku, čo sú základné ľudské práva a slobody zakotvené ústavou Slovenskej republiky.

V deväťdesiatich rokoch minulého tisícročia, po „Nežnej revolúcii“ a následnom otvorení hraníc, začala prenikať do postkomunistických krajín drogová scéna, ktorej rozsah bol dovtedy veľmi slabý. Pre drogových dílerov sa otvorili nové trhy, ktoré boli príslubom nových ziskov. Zároveň s tým, prenikla i na územie Slovenskej republiky drogová kriminalita nebyvalého rozsahu. Dnes po zhodnotení všetkých faktov, môžeme konštatovať, že na taký rozmach bola Slovenská republika, ale i okolité krajiny veľmi slabo pripravené nielen z hľadiska legislatívy, ale aj z hľadiska možností odhaľovania a objasňovania tohto druhu kriminality.

Verejnosť rovnako dnes reaguje na negatívne javy, s ktorými sa stretáva vo svojom okolí. Ide aj o aktivity spojené s páchaním alebo užívaním omamných a psychotropných látok. Tieto prejavy negatívnym spôsobom narúšajú život a fungovanie spoločnosti. Plynulé rozširovanie ponuky omamných a psychotropných látok, ich užívanie, páchanie majetkovej a násilnej trestnej činnosti, zneužívanie prekurzorov a iné, s drogovou trestnou činnosťou súvisiace aktivity, ohrozujú nielen konzumentov, ale v dôsledku sprievodných javov majú negatívny vplyv na spoločnosť nielen zo sociálneho, ale napríklad aj ekonomického a zdravotného hľadiska.

Vzhľadom k tomu bolo potrebné poukázať na stav vývoja a napredovania nových trendov v oblasti odhaľovania, objasňovania, postihovania a zamedzovania predmetnej kriminality za využitia teoreticko – popisnej metódy. Pri hodnotení

drogovej scény a kriminality, som sa stretol s ochotou príslušníkov Policajného zboru spolupracovať, ale niektoré informácie (metódy a prostriedky operatívno-pátracej činnosti) podliehajú režimu utajenia.

Práca pozostáva zo štyroch kapitol, z ktorých v prvej kapitole sú hlavné úlohy protidrogovej politiky vlády Slovenskej republiky. Druhá kapitola je venovaná kriminalite, sociálnej patológii, zvláštnostiam niektorých sociálno-patologických javov, vysvetleniu pojmov, čo je trestný čin, páchatel', čo je priestupok. Tretia časť (nosná časť práce) sa zaoberá drogovou problematikou, drogovou závislosťou, drogovou scénou a konkrétnou drogovou kriminalitou v slede ostatných piatich rokov (roky 2007-2011). V poslednej štvrtej kapitole týkajúcej sa prevencie drogovej kriminality sú navrhnuté opatrenia v boji proti drogovej kriminalite a preventívne projekty.

Cieľom mojej práce je poukázať na výskyt drogovej kriminality v poslednom období na území Slovenskej republiky s akcentom na rok 2011, na úspešnosť jej odhaľovania a dokazovania, na primeranosť trestnoprávneho postihu vo vzťahu k závažnosti tohto druhu kriminality. Zároveň poskytnúť východiská do budúcnosti na zlepšenie situácie ako je preventívne pôsobenie v tejto oblasti.

1. Hlavné úlohy protidrogovej politiky vlády SR

Vláda deklarovala uvedomenie si závažnosti problému drog a drogových závislostí, ničivého pôsobenia zneužívania drog na životy jednotlivcov, zdravie a slobodu mladých ľudí i fungovania a rozvoj štruktúr spoločnosti. Národný program boja proti drogám zásadným spôsobom formuluje vážny prístup k riešeniu zdravotných, psychických, sociálnych, morálnych a ďalších negatívnych dôsledkov užívania a zneužívania drog. Prioritne sa zameriava na oblasť účinného predchádzania vzniku a šírenia drogových závislostí, na zabezpečenie komplexnej starostlivosti o jednotlivcov závislých na zamedzenie výroby, tranzitu a obchodu s drogami ako na tri hlavné oblasti protidrogovej politiky v Slovenskej republike.

Slovenská republika je vedená snahou dôsledne sa pridržiavať všetkých medzinárodných záväzkov v oblasti boja proti drogám ako aj súvisiacich dohovorov na zabránenie legalizácie zisku z nezákonných aktivít pochádzajúcich alebo majúcich vzťah k drogovej trestnej činnosti a je rozhodnutá rešpektovať a uplatňovať medzinárodné dohovory v rámci kontroly legálnej výroby drog, redukcie požiadavky po drogách, starostlivosti o závislých jedincov a zamedzovania nezákonnej výroby a obchodu s drogami. Členstvo v Európskej únii zaväzuje Slovenskú republiku prijať účinné opatrenia v boji proti kriminalite a organizovanej a drogovej trestnej činnosti. Vzhľadom k tomu, bol prijatý Národný program boja proti drogám, Akčný plán boja proti organizovanému zločinu, Akčný plán boja proti terorizmu a iné závažné dokumenty, smernice a nariadenia, ktoré naznačujú medzinárodné smerovanie Slovenskej republiky v oblasti aplikácie práva vo vzťahu k bezpečnosti občanov.

Dodatkom k Organizačnému poriadku Úradu vlády SR č. 14/2010 z 29. novembra 2010 sa Generálny sekretariát Výboru ministrov pre drogové závislosti a kontrolu drog zmenil na Odbor koordinácie protidrogovej stratégie. Zodpovedá za koordináciu plnenia úloh Národnej protidrogovej stratégie, jej Rámcového

akčného plánu a zabezpečuje realizáciu protidrogovej politiky vlády SR.

Vláda Slovenskej republiky ako jednu z priorít boja proti kriminalite stanovila účinnú stratégiu a ucelenú koncepciu boja proti drogám. Zároveň boli stanovené piliere pre protidrogovú politiku ako:

- znižovanie dopytu po drogách, ktoré zahŕňa prevenciu, liečbu a resocializáciu,
- znižovanie ponuky omamných a psychotropných látok a prekurzorov, ktoré zahŕňa presadzovanie práva, represívne a legislatívne opatrenia v širšom kontexte boja proti drogovej trestnej činnosti a organizovanej kriminalite,
- hodnotenie a monitorovanie dosiahnutých výsledkov, ktoré zahŕňa sledovanie kľúčových ukazovateľov umožňujúcich porovnanie s inými krajinami ako aj sledovanie finančných nákladov vynaložených na boj proti drogám,
- medzinárodná spolupráca v európskom ako aj celosvetovom meradle,
- koordinácia protidrogovej politiky na národnej a regionálnej úrovni.

Kľúčovú úlohu v rámci plnenia úloh vyplývajúcich zo stratégie boja proti drogám zohráva Policajný zbor Slovenskej republiky, ktorý sa zameriava vo svojej činnosti a v rámci svojich aktivít na rôzne opatrenia orientované na obmedzovanie trestnej činnosti komplexne, ale aj vo vzťahu k protidrogovej politike. Aktivity polície sú predovšetkým orientované na znižovanie dopytu a ponuky po omamných a psychotropných látkach a prekurzoroch ako aj presadzovanie práva v boji proti drogám.

Policajný zbor pri plnení týchto úloh sa v roku 2011, tak ako aj v predchádzajúcich rokoch zameriaval predovšetkým na:

- monitoring všetkých druhov omamných a psychotropných látok a prekurzorov dostupných na slovenskom trhu s drogami, spôsoby ich výroby a distribúcie a pod.,
- monitoring nezákonných aktivít páchatel'ov súvisiacich s dovozom, vývozom, výrobou a distribúciou omamných a psychotropných látok a

prekurzorov na Slovensku ako aj spoluprácu slovenských páchatel'ov so skupinami páchatel'ov pôsobiacich v zahraničí,

- monitoring aktuálneho stavu a vývoja drogovej scény v jednotlivých regiónoch Slovenska,
- analýzu údajov a informácií získaných operatívno – pátracou činnosťou, ich spracovanie a ďalšie využitie pri boji s trestnou činnosťou a pri presadzovaní práva,
- spoluprácu pri realizácii ďalších aktivít súvisiacich s bojom proti drogám (napr. preventívne opatrenia).

Výsledné analýzy¹ poukazujú na štatisticko - teoretické fakty, že hoci sa znížil nápad celkovej kriminality a stúpla objasnenosť trestných činov, u drogovej kriminality bol nápad zvýšený, čo je veľmi alarmujúci fakt.

¹ MV SR, Správa o stave drogovej kriminality v SR za rok 2011,

2. Kriminalita

2.1 Teoretické ponímanie kriminality

Pojem "**kriminalita**" (lat. crimen – zločin) je ťažko jednoznačne definovateľný. Existujú dva hlavné spôsoby ako ju definovať. Legálna definícia vychádza z trestného práva – „kriminalita je súhrn trestných činov spáchaných na určitom území za určité obdobie“. Iným oveľa širším pojmom je **delikvencia**, ktorý zahŕňa aj činy, ktoré nie sú inak trestné, napr. činy spáchané osobami mladšími ako 14 rokov. Patria sem trestné činy a priestupky. Ďalším pojmom je **protispoločenská činnosť**, čo je najširší pojem, ktorý zahŕňa kriminalitu, delikvenciu a negatívne spoločenské javy.

Sociologická definícia - je širšia. Môže zahŕňať i javy, ktoré sú pre spoločnosť veľmi škodlivé, ale ich skutková podstata nie je uvedená v osobitnej časti Trestného zákona

Kriminalita je forma deviantného správania, ktorá je v rozpore s normami, uvedenými v Trestnom zákone. Rozlišujeme kriminalitu **zjavnú**, ktorá je určitým spôsobom viditeľná, zaregistrovaná a kriminalitu **latentnú**. Základom zjavnej kriminality je skutočnosť, že väčšina trestných činov vychádza najavo a stáva sa predmetom stíhania prostredníctvom špecializovaných spoločenských inštitúcií, ktoré spoločnosť vytvára práve za týmto účelom. Sú to orgány činné v trestnom konaní (súdy, prokuratúra, polícia). O kriminalite latentnej hovoríme vtedy ak ide o trestné činy o ktorých sa orgány činné v trestnom konaní nedozvedia. Na rozsah latencie má vplyv dôvera občanov k orgánom činným v trestnom konaní, ale i obavy pred pomstou páchatel'ov trestných činov, miera tolerancie k porušovaniu zákona, kvalita trestného práva a ďalšie sociálne faktory. Latencia u ľahkých deliktov je väčšia, u ťažších menšia a to napriek menšej ochote vypovedať

v prípade vážnejších trestných činov. Najväčšia latencia je v oblasti kriminality mládeže, často preto, lebo sa trestné činy mládeže bagatelizujú.

Výskyt kriminality býva nazývaný *nápadom trestnej činnosti*, ktorý je obsahom štrukturálnych, obsahových, kauzálnych i štatistických analýz, ktoré bývajú zdrojom prognóz budúceho vývoja kriminality. Významným faktorom predchádzania kriminalite je *objasnenosť* trestných činov. Objasnenosť trestného činu znamená nie len jeho zaznamenanie, ale poznanie páchatel'a, príčinných súvislostí a okolností, za ktorých bol trestný čin spáchaný. Skúsenosti svedčia o tom, že nie výška trestu, ale percento objasnenosti trestných činov má rozhodujúci význam z hľadiska prevencie. Je preto nevyhnutné, aby sa predovšetkým zvýšila pravdepodobnosť toho, že spáchaný zločin bude objasnený a potrestaný. Súčasná veda o zločine ako o sociálnom jave – *kriminológia*² dospieva dnes k názoru, že zločin nie je založený na vopred geneticky danom defekte osobnosti. O tom, ktoré správanie sa bude posudzovať ako zločin rozhoduje spoločnosť, štát. Mnohé sociálne javy, ako napr. prostitúcia, alkoholizmus, drogové závislosti, samovraždy, rozvrátené manželstvá, sektárstvo, chudoba a pod. bývajú často označované ako prepolia *kriminality*.

Kriminológia po rokoch zaostávania prekonáva dnes zložitý vývin najmä v našich podmienkach. Základnou úlohou sa stáva riešenie teoretickej otázky závislosti medzi spoločnosťou a *kriminalitou*. Predmetom novej orientácie kriminológie sa stáva kriminalita najrôznejších štruktúr sociálneho, politického a ekonomického druhu. Takto by sme mohli nazvať vedecký program, ku ktorému sa dnes hlásia obidva spomínané veľké kriminologické smery (kriminológia orientovaná na páchatel'a a kriminológia orientovaná na problematiku noriem). Kriminalita sama býva najčastejšie definovaná ako kriminalita v konkrétnej

² SABOPÁL, Eduard. *Kriminológia - všeobecná časť*. 2. diel. 1. vydanie. Bratislava: A PZ, Katedra kriminológie, 2003., ISBN: 80-8054-253-8

spoločnosti, v ktorej sa súčasne identifikuje, zviditeľňuje a spracováva ako sociálna realita.

Sociologická analýza kriminality a kriminálneho správania musí vychádzať najprv z toho, že prekročenie, resp. nedodržanie trestno-právne sankcionovanej normy predstavuje skutočnosť, ktorá má veľmi veľa spoločného s inými formami správania, t. j. takých foriem správania, ktoré nie sú predmetom pozornosti vlastnej kriminológie. Takéto správanie, ktoré je trestno-právne sankcionované, je špeciálnym prípadom celej obsiahlej triedy poňatia. Takéto poňatie ponúka sociológia so svojou koncepciou normy, deviácie a sankcie. Podľa tohto sociologického poňatia je zločinecké alebo delikventné správanie identifikovateľné ako také, ktoré je previnením voči norme, ktorá je pokrytá sankciou. Skutočnosť, že sa jedná najčastejšie o normu, ktorá je podľa platného trestného poriadku príslušnej spoločnosti právne kodifikovaná, je z tohoto hľadiska celkom bezvýznamná, práve tak ako i v prípade právne kodifikovanej sankcie.

Deviantné správanie³ môže vyvolávať spoločenské zmeny, ale aj samotné môže byť sociálnymi zmenami vyvolané. Uvedené názory vyvolávajú dodnes polemiky i nesúhlasnú kritiku. V najnovších diskusiách získava sociológia deviantného správania na aspekte teoretickej kritiky, rozvíja svoju sebareflexiu, analogicky, ako je tomu medzi *kriminológiou, orientovanou na páchatel'a a kriminológiu, orientovanou na normy*. Znamená to asi toľko, že deviantné správanie možno analyzovať tak z hľadiska toho, kto porušuje dané normy, ako aj z hľadiska toho, kto na toto deviantné správanie reaguje. Sociológia deviantného správania, ktorá bude klásť do centra svojej pozornosti normy, bude sprostredkovať svoje teoretické a empirické postupy, ako aj svoje inštrumentárium okolo otázky na vznik, presadzovanie a aplikáciu noriem, na otázky ich

³ ONDREJKOVIČ, Peter., BREZÁK, Jozef. a kol. *Sociálna patológia*. Bratislava: Veda, 2001., ISBN: 80-224-0685-6, str. 51

rozmanitosti, vnútorných súvislostí a previazanosti, na otázky nenormatívnych štruktúr, na hierarchiu systémov noriem a pod.

Kriminológia, ako i sociológia kriminality, resp. sociológia deviantného správania pokladajú za východiskovú kategóriu pojem normy a z nej vyplývajúceho odchylného, teda deviantného správania. Je potrebné preto venovať otázkam ich vzniku tak v kriminológii ako i sociológii kriminality osobitnú pozornosť. V kategoriálnej oblasti sociológie deviantného správania sa dnes vychádza z konceptu normy, kde sa norma identifikuje ako elementárny prvok sociálnej existencie ľudstva. Označuje nad individuálny stav veci, ktorý je na vonkajšej úrovni predradený individuálnemu človeku a jeho správaniu, ktorý zabezpečuje kontinuitu a štruktúru sociálneho konania. Normy príslušnej spoločnosti alebo inej ľubovoľnej sociálnej skupiny sú náprotivkom spôsobu správania a konania jednotlivca ako príslušníka takéhoto sociálnej útvaru. Zjednodušene možno povedať, že každé jednotlivé správania člena príslušného sociálneho útvaru sa uskutočňuje na pozadí normatívnej štruktúry, ktorej zodpovedá, resp. ktorú niekedy dokonca odzrkadľuje, alebo voči ktorej je namierené. Tým dospievame v podstate ku dvom spôsobom správania: *konformného* k normám a odchylného od noriem (deviantného).

Otvára sa otázka, ako sa uskutočňuje prispôbovanie sa správania člena sociálneho útvaru (napr. skupiny, obce, organizácie a pod.) tak, aby jeho správanie podľa možnosti 100%-ne korešpondovalo s platnými normami? Zjednodušene by sme mohli povedať, že sa tak deje prostredníctvom *sociálnej kontroly*. Kategóriou teórie sociálnej kontroly⁴, zodpovedajúcou uvedenému chápaniu noriem je **sankcia**. Označuje nástroje a súčasne aj sociálne procesy, prostredníctvom ktorých sa príslušný sociálny útvar pokúša dosahovať zhodu medzi nad individuálnou normatívnou štruktúrou a individuálnym spôsobom správania svojich členov. Táto

⁴ ONDREJKOVIČ, Peter., BREZÁK, Jozef. a kol. *Sociálna patológia*. Bratislava: Veda, 2001., ISBN: 80-224-0685-6, str. 58

charakteristika sankcie však nerieši základnú otázku: zodpovedá vzťah medzi normatívnou štruktúrou sociálnej kontroly a správaním sa člena sociálneho útvaru skutočnosti? A vzťahujú sa sociálne normy a sankcie aj na vzájomne izolované a navzájom nezávislé empirické spôsoby správania? Možno vôbec hovoriť o norme v zmysle sociálnej a mimo individuálnej záväznosti, keď nie je sprevádzaná žiadnou sankciou? A možno hovoriť o sankcii, bez toho aby bola priradená k príslušnej norme? Neindikuje existencia nejakej sankcie predchádzanie istej normy?

Normy, resp. odchýlky od nich (deviácia) osobitne napr. v oblasti rodiny, v oblasti tzv. primárnych skupín, medzi mládežou a pod. sa stávajú zjavnými, najčastejšie iba prostredníctvom sankcií, ktorým je vystavené príslušné správanie.

2.2 Sociálna patológia

Sociálna patológia⁵ je súhrnný pojem pre označenie chorých, nenormálnych, všeobecne nežiaducich spoločenských javov. Je ťažké vymedziť presne čo je patologické už len z hľadiska toho že nevieme presne zadefinovať čo je normálne. To, čo považujeme za normálne však nemožno stotožňovať s predstavou o priemernosti, teda s tým, čo v spoločnosti pokladáme za priemerné, alebo štandardné. Vysvetliť pojem normality sa nám skôr podarí prostredníctvom spoločenských vzťahov, prevládajúcich spoločenských rolí, postojov, vzorcov správania, príp. kultúry. V literatúre sa často chápe normalita dvojakým spôsobom, a to buď ako:

- normalita prežívaného sveta, ktorá garantuje vnútornú istotu, alebo ako
- normalita, o ktorú usiluje sociálny štát, prekonávajúci sociálne problémy.

Všeobecne možno povedať, že za normálne je pokladať sociálne javy a procesy, ale aj sociálnu situáciu, ktoré umožňujú človeku také životné prejavy, ktoré sú

⁵ ONDREJKOVIČ, Peter., BREZÁK, Jozef. a kol. *Sociálna patológia*. Bratislava: Veda, 2001., ISBN: 80-224-0685-6, str. 72

výsledkom konsenzu a nepotrebnú vždy znova a znova osobitnú argumentáciu pre vlastné zdôvodňovanie.

Na prelome 20. storočia boli považované za sociálne patologické javy samovražednosť, alkoholizmus, homosexualita, prostitúcia, rozvodovosť, nezamestnanosť a vojna. Neskôr sa k týmto javom pridávali drogová závislosť, násilie a agresivita, ktoré predstavujú dnes jedno z najväčších nebezpečenstiev, nakoľko hrozí ich časté opakovanie, ba až návykovosť (habitualizácia). S habitualizáciou je spojené i nebezpečenstvo, že sa tieto javy stanú súčasťou našej kultúry a v podobe noriem a vzorcov správania si agresivitu i konzumáciu drog začnú osvojovať mladí ľudia od útleho detstva v procese socializácie.

Teórie sociálnej patológie

Sociálnopatologické teórie najčastejšie vychádzajú z predpokladu, že v spoločnosti existujú dlhodobé štrukturálne nedostatky, ktoré členov spoločnosti postihujú rôzne, nie rovnomerne. S termínom **sociálna patológia** v osobitnom význame sa stretávame od čias Ericha Fromma a tzv. Frankfurtskej školy (kritická teória, neomarxizmus). Podľa tejto teórie sociálna patológia predstavuje nielen problém duševného zdravia jednotlivca uprostred spoločnosti, ktorej sa nevie prispôbiť, ale aj patologický stav celej spoločnosti. Nevýhodou väčšiny súčasných prístupov je ich nedostatočné vzájomné zohľadňovanie a nedostatočná integrácia. Všeobecne platí, že v zásade výstižnejšia kategória ako **sociálna patológia je deviácia** v dôsledku neadekvátnej analógie spoločnosti s biologickým organizmom. Napriek tomu sa pojem sociálnej patológie natoľko zaužíval, že jeho používanie je dnes celkom bežné a bolo by spojené so značnými ťažkosťami pokúsiť sa o zmenu v jeho používaní. Zástancovia kategórie sociálnej patológie zdôrazňujú jej spoločenskú neželateľnosť, ktorú údajne termín sociálna deviácia neobsahuje v dostatočnej intenzite. Ako najracionálnejším sa ukazuje zmena

obsahu pojmu sociálna patológia, a to i za cenu, že sa nebude celkom kryť názov so svojim obsahom.

Osobitý problém predstavujú tzv. poruchy správania, ktoré nepatria do oblasti sociálnej patológie resp. sociálnej deviácie. Tieto poruchy správania sú súčasťou individuálne invalidity, abnormality v psychologickaj alebo anatomickej štruktúre či funkcii človeka. Patrí sem tzv. disaptibilita - obmedzenie alebo nedostatok schopnosti vykonávať činnosť, ktorá je považovaná za normálnu, ktoré je spôsobené poruchou, a handicap - súhrnné označenie nepriaznivej situácie človeka, v ktorej sa ocitol v dôsledku príslušnej poruchy.

Najvýznamnejším predstaviteľom v oblasti sociológie, ktorý skúmal súvislosť mravných javov s javmi sociálnymi bol francúzsky sociológ Emile Durkheim, ktorý dokazoval, že základom mravnosti je spoločnosť. Spoločnosť vytvára tlak na jedinca a usmerňuje jeho mravné správanie. Kolektívne vedomie teda stojí v tomto zmysle vyššie než mravné vedomie individua.

Dnes všeobecne chápeme pod sociálnou patológiou ako vednou disciplínou odvetvovú sociologickú disciplínu, ktorá skúma negatívne javy, vyskytujúce sa v spoločnosti. Najefektívnejším spôsobom boja proti týmto sociálnopatologickým javom je prevencia, v ktorej sú najúčinnnejšie sociálno-štrukturálne zmeny. V súvislosti so sociálnou patológiou najčastejšie hovoríme o sociálnej deviácii, anómii, subkultúre a kontrakultúre, chudobe, agresii, agresivite, v súvislosti s nimi o násilí, kriminalite, osobitne o kriminalite mládeže, prostitúcii, alkoholizme, toxikománii, ale i o rozvodovosti, či nezamestnanosti. Osobitný význam predstavuje mládež ako ohrozená sociálna skupina.

V tejto práci sa zameriam hlavne na tie aspekty sociálnej patológie, ktoré sa výraznejšie začali vyskytovať v našej spoločnosti v procese transformácie ekonomiky a otvorení sa svetu. Tieto skutočnosti priniesli na Slovensko nové problémy. Sú to najmä kriminalita, nezamestnanosť, rozširovanie drog.

2.3 Zvláštnosti niektorých sociálno-patologických javov

Spoločnosť predstavuje zložito štruktúrovanú sieť vzťahov, ktoré vyrastajú z potrieb jednotlivých účastníkov spoločného života a sú riadené spoločenskými normami. Na úrovni celospoločenskej sú to predovšetkým právne normy, ktoré regulujú vzťahy vo vnútri spoločnosti a sú záväzné pre všetkých jej členov. Tieto zákonné normy správania sú nástroje oficiálnej kontroly spoločnosti nad správaním sa svojich členov. Ich prekračovanie alebo nedodržiavanie je trestne sankcionované v inštitúciách na tento účel osobitne zriadených (súdy, prokuratúry, nápravno-výchovné zariadenia a pod.).

Okrem týchto oficiálnych noriem reguluje správanie členov spoločnosti morálka. Morálne normy sú uznávané v rámci celej spoločnosti, ale sociálne skupiny existujúce vo vnútri danej spoločnosti si vytvárajú vlastné morálne princípy a normy, ktoré sú odrazom špecifického postavenia jednotlivých skupín v spoločnosti. Sankcie pri nedodržiavaní morálnych noriem predstavuje, na rozdiel od noriem právnych, verejná mienka. Účinnosť verejnej mienky je niekedy natoľko silná, že môže prísť až k vylúčeniu jedinca z danej sociálnej skupiny. Na súvislosť mravných javov s javmi sociálnymi upozorňujú aj mnohí z ľudí zaoberajúcich sa sociológiou. Spoločnosť vytvára tlak a jedinca a usmerňuje jeho mravné správanie. Kolektívne vedomie teda stojí v tomto zmysle vyššie ako mravné vedomie individua.

Ďalším dôležitým činiteľom ovplyvňujúcim život danej spoločnosti sú hodnoty. Zatiaľ čo normy ako právne, tak morálne, majú väčšinou regulatívny charakter, hodnoty sú zdrojom snaženia a hlavnou motiváciou pre činnosť každého jednotlivého člena spoločnosti alebo i celých sociálnych skupín. V samotnej povahe jednotlivých patologických javov sú značné rozdiely. Zatiaľ čo kriminalita je namierená proti ostatným členom spoločnosti, t. zn. že prvotne je obeťou niekto iný, následky závadových návykov (alkoholizmus, drogová závislosť) zasahujú

predovšetkým vlastnú osobnosť. Toto druhotne zasahuje okolie. Zatiaľ čo verejnosť podporuje zásahy proti tradičným zločinom (vraždy, krádeže a pod.), voči niektorým deviantným spôsobom správania zostáva značne zhovievavá.

Sociálna deviácia

Deviácia predstavuje podtriedu sociálneho správania a súčasne termín na označenie odchýlky od očakávaného štandardného správania a inštitucionalizovaného správania, ktoré predpisuje sociálna norma, platná v určitej spoločnosti, skupine či sociálnom útvere. Každé jednotlivé správanie člena príslušného sociálneho útvaru sa uskutočňuje na pozadí normatívnej štruktúry, ktorej zodpovedá, resp. sa niekedy odzrkadľuje, alebo voči ktorej je namierené. Tu sa rozlišujú dva druhy správania: konformné k normám a odchylné od noriem (deviantné). V prípade odchylného sociálneho správania by sme mohli vytvoriť celú škálu takéhoto správania.

Normy sa vo všeobecnosti chápu ako konkretizácia a inštitucionalizácia hodnôt. Je to súčasne vhodný nástroj na meranie stupňa zhody normy a hodnotovej orientácie v správaní jednotlivca. Sociálne normy možno definovať i ako pravidlá pre vedomé konanie, predpisy pre správanie, očakávané správanie alebo dokonca vyžadované správanie. Ak jestvuje požiadavka na správanie podľa normy, musí jestvovať aj mechanizmus, ktorý dokáže presadiť orientovanie sa na príslušnú normu v správaní. Tento mechanizmus, ktorý má slúžiť najmä presadzovaniu normy, je nazývaný v sociológii sociálnou kontrolou. Sociologicky je najčastejšie zdôvodniteľné neplnenie noriem v správaní nedostatočnou socializáciou. Najdôležitejšie však je, že sankcia sa stáva legitímnou prostredníctvom svojich úspechov, ktorý spočíva vo zvýšení stupňa účinnosti príslušnej normy.

Deviantné správanie možno zhrnúť do nasledujúcich definícií:

- Najtransparentnejšia definícia deviantného správania je právnická. Táto pokladá také správanie za deviantné, ktoré porušuje zákonne kodifikované normy.

- Druhú skupinu definícií tvoria tie, ktoré sú orientované na normy. Podľa týchto definícií možno klasifikovať správanie ako konformné alebo deviantné podľa toho, či porušuje alebo neporušuje normy príslušnej spoločenskej skupiny a to aj vtedy, keď nie sú zákonne kodifikované.
- Tretiu skupinu definícií tvoria tie, ktoré sú orientované na očakávané správanie. Prvý problém, ktorý pritom vzniká je otázka, kto rozhodne o tom, ktoré sú tie konkrétne očakávania na správanie určitej osoby v určitých konkrétnych podmienkach. Najväčší problém však predstavuje u tejto skupiny definícií skutočnosť, že možno očakávať i deviantné správanie.
- Štvrtú skupinu definícií predstavujú tie, ktoré sa orientujú na sankcie. Je to ten prípad, keď je považované za deviantné správanie také správanie, ktoré interakčný partner považuje za nevyhnutné sankcionovať.
- Piata skupina definícií deviantného správania rozširuje definíciu o kvantitatívne prvky. Podľa týchto definícií ide o deviantné správanie vtedy, keď nie je uspokojené očakávanie väčšiny členov príslušnej skupiny alebo spoločnosti.

Samotná kriminalita prakticky na celom svete, teda i v našich podmienkach zaznamenala v období po roku 1989 prudký nárast oproti stavu predošlému. Hoci v súčasnej dobe môžeme hovoriť o poklese kriminality, vzhľadom na ostatných päť hodnotených rokov od roku 2007 do roku 2011. O kriminalite často hovoríme, že je jedným zo znakov globalizácie spoločnosti, kedy jej medzinárodný charakter prispieva k prekonávaniu stotožňovania spoločnosti s národným štátom.

Negatívne spoločenské javy zaznamenávajú v poslednom období neustály nárast, a to nielen po stránke kvantitatívnej, ale zhoršuje sa i závažnosť sociálno-patologických javov. Tento vývoj je najmarkantnejší v oblasti páchania trestnej činnosti a v oblasti drogových závislostí.

V súčasnej dobe sa hlavné problémy väčšiny rodín sústredili do troch vzájomne prepojených oblastí:

- nedostatok financií na zabezpečenie potrieb rodiny a chodu domácnosti
- nedostatok času – najmä u mladšej a strednej generácie
- sociálna neistota vyplývajúca z predtým nepoznanej nezamestnanosti, inflácie, konkurencie na trhu práce.

Pod vplyvom vyššie uvedených skutočností je v súčasnosti sťažený výchovný proces zo strany rodičov⁶ a môže sa stať, že ho rodičia nezvládajú a strácajú spôsobilosť pozitívne sprevádzať svoje deti v ich dozrievaní. Pozitívnu komunikáciu medzi rodičmi a dospelievajúcimi deťmi sťažuje najmä pôsobenie vonkajších faktorov⁷, napr.:

- *ohrozenie nezamestnanosťou* môže demotivovať deti a mládež v ich príprave na povolanie a navodzovať postoje pre rodičov neprijateľné,
- *pluralitná ponuka prostriedkov masovej komunikácie* – pokiaľ sa na strane mládeže nestretnie so schopnosťou kriticky hodnotiť a selektovať vlastnými osobnostnými kritériami ponuku a na strane rodičov so schopnosťou trpezlivo viesť dialóg, môže polarizovať rodinné prostredie,
- *masívna ponuka drog*,
- *prísľuby psychicky deštruktívne pôsobiacich siekt* majú charakter spoločenskej patológie.

Bez spolupráce rodičov a vládnych ako aj mimovládnych organizácií nemôže byť žiadna prevencia dost' účinná. Podobne aj masívne zacielenie ponuky komerčnej exploatacie ľudskej sexuality na dospelievajúcu mládež je náročnou nielen pre mladých, ale aj pre rodičov.

⁶ Zákon o rodine č. 36/2005

⁷ <http://psychologia-sk.blogspot.com/2008/09/vplyv-socilneho-prostredia.html>

Dôležité pri výchove je správne reagovať na „vpád,, elektronických masmédií do rodín, naučiť deti i seba kriticky rozlišovať ponúkané hodnoty a vedieť správne vybrať. Tiež umenie naučiť deti odolávať masívnym ponukám konzumného štýlu života, ktoré často znamenajú ohrozenie nielen pre výchovné výsledky rodičov, ale aj pre budúcnosť detí a mladých ľudí zvädzaním k závislostiam rôzneho druhu, k predčasnej sexuálnej aktivite a pod. V priebehu posledného desaťročia sa v našej spoločnosti hlavné problémy rodín sústredili do troch vzájomnej prepojených oblastí⁸:

- nedostatok financií na zabezpečenie potrieb rodiny a chodu domácností
- nedostatok času – najmä u mladšej a strednej generácie
- sociálna neistota vyplývajúca z predtým nepoznanej nezamestnanosti, inflácie, konkurencie na trhu práce.

Táto situácia sa spätne odráža predovšetkým v rodinných vzťahoch a ich kvalite. Napätie, stres, neistota sa prejavujú v zhoršenej atmosfére rodín, vo vnútro - rodinnej klíme, v rodinnej pohode, t.j. v tom, čo človek od rodiny najviac očakáva a čo pre deti vytvára podstatnú záruku toho, aby sa vo vonkajšom prostredí vedeli správne orientovať a začleniť.

Nebezpečenstvom je nedostatok času pre dieťa, ktoré nachádza náhradu v skupinách rovesníkov s podobným osudom. A začlenenie do skupiny, ktorá má svoje pravidlá si vyžaduje určité prispôsobenie sa správania. To je situácia, že dieťa začína napodobňovať nové vzory, iné správanie a iné postoje.

⁸ SEJČOVÁ, Ľ. *Pohľad na kvalitu života dospievajúcich*. Bratislava: Album, 2006. str. 18. ISBN 80-968667-4-5

2.4 Výklad pojmov: trestný čin, priestupok, páchatel'....

Vzhľadom k tomu, že v práci je použitých viac základných pojmov z trestného práva je nutné vysvetliť význam niektorých najpoužívanejších pojmov:

Trestný čin je protiprávny čin, ktorého znaky sú uvedené v Trestnom zákone, ak tento zákon neustanovuje inak⁹. Protiprávnosťou činu rozumieme prejav vôle, ktorým subjekt porušuje príkazy a zákazy ustanovené platným právom. Protiprávnosť sa odvodzuje nie len z Trestného zákona, ale z právneho poriadku ako celku (napr. porušenie predpisov o premávke na pozemných komunikáciách, o strelných zbraniach a strelive, o živnostenskom podnikaní, o zaobchádzaní s chemickými látkami a iné.).

Druhy trestných činov:

- a) prečin
- b) zločin
- c) obzvlášť závažný zločin.

Páchatel' trestného činu je ten, kto trestný čin spáchal sám. Páchatel'om trestného činu môže byť fyzická osoba¹⁰. Ak na spáchanie trestného činu tento zákon vyžaduje osobitnú vlastnosť, spôsobilosť alebo postavenie páchatel'a, môže byť páchatel'om alebo spolupáchatel'om trestného činu len osoba, ktorá má požadovanú vlastnosť, spôsobilosť alebo postavenie.

Spolupáchatel' ak bol trestný čin spáchaný spoločným konaním dvoch alebo viacerých páchatel'ov (spolupáchatelia), zodpovedá každý z nich, ako keby trestný čin spáchal sám. Spolupáchatel' sa posudzuje, ako keby každý spáchal trestný čin

⁹ Zákon NR SR č. 300/2005 Z.z. , § 8 Trestného zákona,

¹⁰ Zákon NR SR č. 300/2005 Z.z. , § 19 Trestného zákona,

sám. Pripočíta sa mu teda celá škoda a celý rozsah činu. Exces (vybočenie z rámca spoločnej dohody). Ak niektorý zo spolupáchateľov vybočí z rámca spoločnej dohody, pokiaľ k nej došlo, bude trestne zodpovedný za to, čo sám spôsobil a zavinil. Ostatní spolupáchatelia budú zodpovední len za trestnú činnosť, ktorá bola obsahom dohody.

Priestupok je zavinené konanie, ktorého stupeň spoločenskej nebezpečnosti je nízky. Priestupkom je zavinené konanie, ktoré porušuje alebo ohrozuje záujem spoločnosti a je za priestupok výslovne označené v zákone o priestupkoch alebo v inom zákone, ak nejde o iný správny delikt postihnutelný podľa osobitných právnych predpisov, alebo o trestný čin¹¹.

Trestná zodpovednosť: podľa trestného práva SR je trestne zodpovedný len ten, kto v čase spáchania činu už dovŕšil **14 rokov veku** (od 1.1. 2006). Mladšie osoby nemôžu byť za svoje konanie súdené a nemôžu byť označené ako páchatelia trestných činov. Páchateľ do 18. roku veku je označovaný ako **mladistvý**. Ako trestne zodpovedný môže byť súdený a odsúdený, zaobchádza sa s ním osobitným spôsobom. Mladistvému môže súd uložiť ochrannú výchovu, ktorá sa vykonáva v osobitných výchovných zariadeniach, maximálne do 18. roku chovanca. Dovŕšením 18. roku sa páchatel' stáva plne trestne zodpovedný.

Okolnosti vylučujúce trestnú zodpovednosť:

Vek - kto v čase spáchania trestného činu nedovŕšil štrnásť rok svojho veku, nie je trestne zodpovedný. Pre trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 201 nie je trestne zodpovedný, kto v čase spáchania činu nedovŕšil pätnásť rok svojho veku.

Nepríčetnosť je neschopnosť páchatel'a rozpoznať nebezpečnosť svojho činu a ovládať svoje konanie, býva spôsobená napr. duševnou poruchou. Osoba, ktorá spácha trestný čin v nepríčetnosti, ktorú si sama zapríčinila (alkohol, drogy), je plne trestne zodpovedná.

Sankcie :Sankciami podľa Trestného zákona sú **tresty a ochranné opatrenia**, ktoré sú právnym následkom spáchaného trestného činu alebo činu inak trestného.

¹¹ Zákon SNR č.372/1990 Zb. §2 Zákona o priestupkoch

3. DROGOVÁ KRIMINALITA

3.1 Drogová závislosť

Problematika drogovej závislosti je oblasťou, v ktorej sa stýkajú problémy spoločenské, zdravotné, filozofické, právne, morálne a iné. Človek závislý na droge je predovšetkým človek zmenený, človek s odlišnými hodnotovými orientáciami a zmenenými osobnými vzťahmi. Je to človek so zmenami v duševnej činnosti. Tento zmenený človek je však stále súčasťou rovnakých spoločenských mikroštruktúr i makroštruktúr, ktoré pochopiteľne s takto :zmeneným človekom nepočítajú. Výsledkom môže byť zlyhávajúca funkcia jedinca v spoločenských štruktúrach, ku ktorým patrí.

Užívanie psychoaktívnych látok iných ako alkohol, vyúsťujúce až do vzniku a rozvoja problémových rovín závislosti - nealkoholová toxikománia - je jav, ktorý by mal byť cudzí podstate i záujmom ktorejkoľvek modernej kultúrnej spoločnosti. Žiaľ, opak je pravdou. V industrializovaných krajinách sveta, aj v krajinách rozvojových či zaostalých, bolo a je nadmerné užívanie drog osobitným problémom, tiahnucim sa často v celom diapazóne histórie týchto krajín. Po zániku „železnej opony“ došlo k invázii drog aj do predtým relatívne „čistých“ krajín bývalého spoločenstva socialistických štátov, kde tento vysoko spoločensky nebezpečný jav presiahol hranice okrajového sociálneho problému. U mladých ľudí nášho štátu, vyvíjajúcich a formujúcich sa obvykle v podmienkach intenzívneho tlaku vyslovene konzumne orientovanej výchovy, našla droga totálne nepripravený terén. Zlyhala rodina. No nielen tá. Najmä vo väčších mestských sídliskových enklávach mladých adolescentov, odrastenej generácie „detí s kľúčmi na krku“, sa veľmi rýchlo udomácnili rôzne pseudoprogresívne kultúrne i duchovné prúdy, často sprevádzané ak konzumáciou psychoaktívnych látok.

Po otvorení hraníc v roku 1989 bol zaznamenaný vzrastajúci turistický ruch v našej republike, nebývalá imigrácia a transmigrácia cudzincov často nežiaducich, zvyšujúca sa frekvencia dopravy a prepravy osôb či nákladu so sťaženou colnou kontrolou, možnosť ukrývania vysoko účinných psychoaktívnych látok v malých množstvách nielen v batožine či odevoch, no dokonca aj v telových dutinách „turistov“ - to všetko sú fenomény, ktoré z hľadiska ilegálneho importu a distribúcie drog na našom území nemožno podceňovať. Závažná je aj príprava psychoaktívnych látok „domácej“ proveniencie, keď sa takéto látky získavajú z rastlín, priamo u nás pestovaných, alebo sa vyrábajú z rôznych prekurzorov, ktorými môžu byť nezriedka aj bežne dostupné liečivá.

U mladých ľudí nášho štátu, vyvíjajúcich a formujúcich sa obvykle v podmienkach intenzívneho tlaku vyslovene konzumne orientovanej výchovy, našla droga totálne nepripravený terén. Zlyhala rodina. No nielen tá. Najmä vo väčších mestských sídliskových enklávach mladých adolescentov, odrastenej generácie „detí s kľúčmi na krku“, sa veľmi rýchlo udomácnili rôzne pseudoprogresívne kultúrne i duchovné prúdy, často sprevádzané ak konzumáciou psychoaktívnych látok.

3.2 Vývin drogovej scény

Obdobie druhej polovice päťdesiatych rokov v Československu bolo hodnotené ako obdobie, v ktorom sa začali rozvíjať závislosti na bežne dostupné liečivá (antiastmatiká, analgetiká psychostimulanciá a iné). Išlo o abus a o závislosti, ktoré nebývali rozpoznané a vyhodnotené. V tomto období sa postupne objavujú u nás kvalitatívne nové druhy. Koncom šesťdesiatych rokov sa stáva aktuálna ďalšia skupina drogových závislostí. Často zisťujeme skupinovú inhaláciu trichloretylénu, toluénu, xylénu a iných tečúcich látok najmä mládežou. Objavujú sa závislosti na látkach, ktoré doposiaľ ako návykové neboli popísané. „Pražskí závislí“ v tomto období jedia veľké dávky inhibítorov

monoaminoxidázy a halucinujú po nich. Vývoj drogových závislostí v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch vrcholí injekčným abusom opiátov, pozorovaním u mladých neplnoletých ľudí počiatkom sedemdesiatich rokov, a injekčným abusom niektorých tabletových foriem analgetík a antiastmatík.

Súčasnú dobu je obdobím prudkého rozvoja a výroby drog a návykových látok ako prírodných ak syntetických. K charakteristickým črtám drogovej scény SR v roku 2011 patrí

- pestovanie marihuany indoorovým spôsobom páchatelmi vietnamského etnika, pričom sa prejavuje aj zvyšovanie účasti slovenských páchatel'ov,
- rast záujmu užívateľov o marihuanu s vyšším obsahom účinnej látky THC, z toho vyplývajúca zvýšená produkcia uvedenej drogy a jej stúpajúca kvalita,
- rast záujmu konzumentov o metamfetamín (pervitín) na celom území Slovenska, z toho vyplývajúca rastúca produkcia a kvalita uvedenej drogy a následný rast zneužívania dostupných liekov potrebných pre jeho výrobu,
- rast záujmu o metamfetamín v zahraničí a jeho distribúcia na a zo Slovenska do susedných krajín,
- ustálenie záujmu užívateľov o kokaín a stabilizácia jeho ceny spojená so zjednodušením dostupnosti,
- rast záujmu užívateľov opiátov v západoslovenskom regióne o fentanyl, rast jeho produkcie v prvom polroku, pričom po zadržaní hlavného výrobcu nebol do konca roka 2011 zaistený,
- naďalej rastúci trend v oblasti produkcie a presadzovania sa nových syntetických drog na trhu s omamnými a psychotropnými látkami (mefedron a pod.) a z toho plynúce zvyšovanie záujmu konzumentov o tieto druhy drog,

- nárast záujmu o legálne zdroje omamných a psychotropných látok a prekursorov (napr.: spice, rastlinné produkty, spaľovače tukov a pod.), ich získavanie prostredníctvom internetu a e-shopov,
- zvyšovanie aktivít organizovaných skupín pri vývoze marihuany do zahraničia ako aj dovozu prekursorov potrebných na výrobu syntetických drog,
- používanie sofistikovaných metód a najnovších technológií páchatelmi pri komunikácií, výrobe, preprave a obchodovaní s omamnými a psychotropnými látkami.

Definícia drogy a drogovej závislosti

Droga¹² je akákoľvek látka, ktorá po vstupe do živého organizmu je schopná pozmeniť jednu alebo viac jeho funkcií, pôsobí priamo alebo nepriamo na centrálny nervový systém a môže mať priznané postavenie lieku. Za drogy sa považujú orgány alebo ich časti alebo produkty rastlinného alebo živočíšneho pôvodu, organizovanej štruktúry alebo amorfné. V spojení **drogová závislosť** sa za drogu považuje každá látka, ak na ňu môže vzniknúť závislosť. Vzťah závislosti môže byť rôzne intenzívny a môže sa i rôzne prejavovať. Môže mať tiež rozdielnu kvalitu objektívne hodnotenú a rozdielne subjektívne prežívanú. Obsahom tohto pojmu môžu byť všetky stavy, ktoré nás v oblasti, o nej pojednávame, zaujímajú. Okrem uvedeného pojmu k popisu javov pozorovaných v tejto oblasti používajú ešte niektoré ďalšie pojmy.

Pojem toxikománia nahradil starší termín „narkománia“, používaný v rovnakom význame. Terminologická náhrada bola vhodná, nakoľko nie vždy sa používajú drogy s výlučne narkotickým, tlmivým účinkom. Tento pojem vhodne jazykovo nadväzuje na termín „toxikológia“, čo je vedný odbor, zaoberajúci sa skúmaním látok pre organizmus toxických, vrátane drog. Pojem toxikománia

¹² NOVOMESKÝ F., prof.MUDr., CSc, Drogy, -História-medicína-právo, Martin, 1996, ISBN 80-88719-49-6 , str.12

vyjadruje skutočnosť, že medzi človekom a nejakou škodlivou, jedovatou látkou alebo látkou užívanou takým spôsobom, že je jedovatá, vznikol vzťah charakterizovaný veľmi intenzívnou závislosťou, ktorá vedie mimo iného k nebezpečnému užívaniu tejto látky. Podľa WHO toxikománia je stav periodicky sa opakujúcej alebo chronickej intoxikácie jedinca, pričom je tento stav vyvolávaný opakovaným užitím drogy prírodnej alebo syntetickej a škodí jedincovi samému i celej spoločnosti. Uvedená definícia je ďalej determinovaná nasledujúcimi charakteristikami tohto stavu:

- a) neodolateľným želaním, nutkaním, alebo potrebou pokračovať v užívaní drogy a drogu získavať akýmikoľvek prostriedkami,
- b) tendenciou zvyšovať dávky drogy,
- c) psychickou a niekedy aj fyzickou závislosťou na účinkoch drogy.

WHO doplnila v roku 1964 všeobecne zaužívaný pojem toxikománia ďalším špecifickým termínom drogová závislosť - závislosť od návykových látok. Obsahom tohto pojmu je skutočnosť, že medzi drogou a človekom vznikol vzťah závislosti. Ide o špecifický vzťah závislosti medzi človekom a farmakologicky účinnou látkou.

Drogová závislosť je teda v pravom zmysle slova stav totálneho zotročenia osobnosti drogou (návykovou látkou) so všetkými následnými zdravotnými aj sociálnymi dôsledkami. Subjekt vo vzťahu voči droge stráca osobnostnú slobodu, keďže bez jej opakovaného prívodu do organizmu nie je prakticky schopný existovať. Pod pojmom **abstinenčné príznaky, abstinenčný syndróm** sa rozumejú stavy, ku ktorým dochádza u závislých pri nedostatku alebo úplnom chýbaní drogy. Ide o niektoré príznaky alebo skupiny príznakov niekedy viac, inokedy menej typických. Prakticky je potrebné rozlíšiť príznaky vznikajúce akútne pri ukončení účinku podanej látky (ide o tzv. „dojazd“, z terminológie závislých) a príznaky vznikajúce pri úplnej alebo ďalej trvajúcej abstinencii.

Z hľadiska oprávnenosti užívania drogy možno v rovine medicínsko-právnej hovoriť o troch rovinách kontaktu človeka s návykovými látkami:

1. **Usus** - užívanie drog (liečiv) v súlade s oprávnenými záujmami a potrebami jedinca i spoločnosti. Ide v podstate o užívanie liečiv či iných látok charakteru drog v primeraných dávkach v súlade s potrebami užívateľa podľa aktuálnych poznatkov lekárskej vedy.
2. **Misusus** - užívanie drog (liečiv) takým spôsobom, ktorý nie je v súlade s náhľadom medicíny na aktuálne potreby konzumenta. Ide obvykle o neprimerané prekračovanie terapeutických dávok liečiv, prípadne ich nevhodné laické kombinácie.
3. **Abusus** - zneužívanie drog (liečiv) predovšetkým ich nadmerným používaním do tej miery, že u osôb mladistvých je ohrozené dospievanie i vyzrievanie osobnosti, u osôb dospelých dochádza k nepriaznivému vývoju psychickej i fyzickej výkonnosti a k manifestácii všetkých ďalších negatívnych javov prameniacych zo zneužívania drogy.

Závislosť od návykových látok je psychický a často aj fyzický stav vyplývajúci z užívania návykovej látky, charakterizovaný reakciami obsahujúcimi vždy nutkavú potrebu užívať návykovú látku buď sústavne, alebo periodicky s cieľom prežívať jej psychické účinky, alebo utlmovať nepríjemný pocit z nedostatku látky. Môže, ale nemusí vzniknúť návyk. Osoba môže byť závislá od viacerých návykových látok.

Rozvinutá drogová závislosť má obvykle dve formy:

- a) **psychická závislosť** ako zmena duševného stavu subjektu následkom opakovaného podávania drogy, charakterizovaná najvypuklejšie rôzne

intenzívne vystupňovanou túžbou opäť drogu používať. Vznik tejto závislosti je viazaný na psychické, zvyčajne extraordinárne zážitky, ktoré droga konzumentovi poskytuje. Psychická závislosť sa môže niekedy viazať aj na špecifické faktory, spojené s požívaním drogy (tzv. peristatické faktory - skupinový konzum drogy, prostredie, hudba, rituál užívania drogy a iné),

b) somatická závislosť, prejavujúca sa abstinenčnými príznakmi po prerušení prívodu drogy do organizmu. Ide o celý rad príznakov, ako nevoľnosť, slzenie, potenie, zvýšenie či kolísanie telesnej teploty, psychomotorický nepokoj, zmeny krvného tlaku, pulzu, palpitácie, bolesti hlavy, niekedy vyprovokovaný epileptický záchvat a iné. Obvyklý je súčasný výskyt viacerých príznakov. Abstinenčné príznaky bývajú niekedy typické pre daný druh drogy.

3.3 Analýza drogovej scény na Slovensku

Svetová zdravotnícka organizácia pod pojmom droga v roku 1969 ustálila doposiaľ platnú a najčastejšie používanú definíciu slova droga: „Droga je akákoľvek látka (substancia), ktorá po vstupe do živého organizmu je schopná pozmeniť jeho jednu alebo viac funkcií, pôsobí priamo alebo nepriamo na centrálnu nervovú sústavu a môže mať priznané postavenie lieku.“ Na Slovensku sa vyskytujú opakovane najmä tieto druhy drog¹³:

Heroín (hovorovo - herák, tovar, háčko, junk). Chemickým zložením je to diacetylmorfín-derivátu morfinu, alkaloidu z toboliek maku siateho, s kyselinou octovou. Čistý heroín je biely prášok. Heroín predávaný na ulici je obvykle hnedasto-biely z prímieskov (koncentrácia v dávke môže byť rôzna). Je to silno návyková droga pôsobiaca proti bolesti. Spôsobí najprv počiatočnú eufóriu („kick“, „flash“), ktorá sa dostaví hneď a následné utlmenie centrálnej nervovej

¹³ Informačný bulletin Rady vlády sekretariátu Výboru ministrov pre drogovú závislosť a kontrolu drog, november 2004 - Drogy

sústavy, stav blaženej otupenosti („high“), ktorý trvá niekoľko hodín. Znejasňuje mozog, zahmlieva a otupuje myseľ. Vyvoláva pocit vyrovnanosti, tepla a ospanlivosti – neskôr nevoľnosť a závraty. Väčšinou sa „pichá“, vstrekuje injekčnou striekačkou do žíl. Môže sa tiež vťahovať nosom, fajčiť, alebo sa pri zahrievaní môžu inhalovať jeho výpary („chasing“).

Riziká:

- vznik životu nebezpečnej fyzickej závislosti,
- rozvrat hodnotového systému,
- nechcené predávkovanie (rôzny obsah v dávke, letálna dávka 50-70 mg, pri kombinácii s inými drogami ešte nižšia), alebo otrava z pridaných prímieskov,
- pri injekčnom užívaní hrozba infekcií (AIDS, hepatitídy, zápaly...),
- úraz alebo samovražda pod vplyvom drogy.

Negatívne účinky:

- zníženie obranyschopnosti organizmu,
- apatia, otupenosť, strata záujmov, nechutenstvo,
- úzkostné a depresívne stavy.

Marhuana (hovorovo - tráva, mariška, marjánka, hemp, ganja). Účinnou látkou v marihuane je delta-9-tetrahydrocannabinol, skrátene označovaný THC. Je to psychotropná droga s euforizujúcimi a relaxačnými až mierne utlmujúcimi účinkami. Sú to zelenkavé rastlinné časti konopy siatej, sušené listy alebo drvina. Účinky nastanú pri fajčení hneď a trvajú 2-4 hodiny, pri použití v potrave sa prejavia po 30-90 minútach a pretrvávajú 8, niekedy aj 10 hodín. Po krátkom zvýšení pohyblivosti a eufórii, pocite šťastia a radosti, dochádza k upokojeniu. Je zmenené vnímanie času, zosilnená projekcia vonkajších podnetov. Účinok závisí od koncentrácie THC, pri užívaní s alkoholom sa zosilňuje. Hasiš sa robí zo živice konopy a je až 5-krát silnejší. Najčastejšie sa fajčí vo forme cigariet („joint“, môže sa miešať aj s tabakom), alebo sa na fajčenie používajú rôzne fajky či zariadenia („vodné fajky“), pripravuje sa maslo, ktoré sa pridáva do pečiva.

Riziká:

- zhoršená motorická koncentrácia, predĺženie reakčného času - dokázaný rizikový faktor pri dopravných nehodách,
- bezvedomie v dôsledku predávkovania, hlavne pri požívaní a v kombinácii s alkoholom,
- pri fajčení je zvýšené riziko rakoviny dýchacích ciest (oproti fajčeniu tabaku 5 až 10-násobne vyššie) pre vysoký obsah dechtu a dlhšie zadržiavanie dymu.

Negatívne účinky:

- oslabenie imunitného systému,
- výskyt opačných účinkov („bad trip“) – úzkosť, panika, paranoja,
- poruchy komunikácie, strata výkonnosti, záujmu o okolité dianie – amotivačný syndróm pri dlhodobom užívaní.

Extáza (hovorovo - XTC, éčko, MDMA, Adam) chemickým zložením 3,4-methylendioxy-N-metylamfetamín (MDMA), patrí do skupiny amfetamínových drog. Označujú sa tak aj látky s podobným chemickým zložením a účinkami (MDA, MDEA). Extáza je psychoaktívna droga. Navodzuje pocit pohody a emocionálnej spriaznenosti s ostatnými, zosilňuje zmyslové a emocionálne prežívanie a zvyšuje fyzickú energiu. Je dostupná ako tabletky, obvykle s vyrazenými znakmi/nápismi, ale môže sa vyskytnúť aj v tvare kapsúl alebo prášku. Tvary, veľkosť, farba a vyrazené značky môžu byť rôzne. Začína účinkovať po 20-60 minútach a účinok môže trvať až niekoľko hodín. Obvykle sa užíva perorálne – cez ústa, prehĺtaním, niekedy injekčne.

Riziká:

- spôsobuje, že organizmus ignoruje varovné signály, ako napríklad dehydratáciu, svalové kŕče, závraty a vyčerpanosť,
- tabletky predávané ako „extáza“, môžu obsahovať iné potenciálne nebezpečné látky. Môžu sa tiež líšiť koncentráciou účinnej látky,
- dlhodobé užívanie môže spôsobiť poškodenie niektorých oblastí mozgu, čo môže mať za následok ťažkú depresiu alebo výpadky pamäte.

Negatívne účinky:

- panika, zmätenosť, úzkosť a paranoja,
- poškodenie pečene, zlyhanie obličiek,
- zvýšený tep a krvný tlak, vysoká telesná teplota, ktoré niekedy spôsobujú kŕče a môžu viesť k zlyhaniu srdca,
- pravdepodobne neurotoxické účinky extázy v kôrovej oblasti mozgu.

Amfetamíny (viac druhov , hovorovo - speed, ice, met, pervitín, pečko, piko) Chemickým zložením je to síran 1-metyl-2-fenyletylamónny. Sú to Syntetické psychoaktívne drogy, ktoré sa užívajú pre svoje stimulačné účinky na centrálnu nervovú sústavu. Obvykle sa vyskytujú vo forme prášku, ktorý môže mať farbu od ružovej cez šedobielu až po svetlohnedú. Môžu byť tiež vo forme roztoku, tabletiiek alebo kapsúl. **Metamfetamín** ako prášok, tabletky alebo kryštáliky podobné úlomkom skla. Účinkujú už po niekoľkých sekundách (závisí to od spôsobu podania) a účinky trvajú niekoľko hodín. Znižujú chuť do jedla a potrebu spánku. Metamfetamín je účinnejší než amfetamín. Užívateľ sa cíti čulý a prehnane sebaistý, s pocitom prívalu energie a výdrže. Spôsob užívania je ústne – prehltaním, fajčením, šnupaním alebo injekčne.

Riziká:

- poškodenie mozgu, s následkom ťažkých depresí a porúch pamäte,
- pri injekčnom užívaní hrozba infekcií (AIDS, hepatitídy, zápaly...),
- silná závislosť,
- smrť z predávkovania v dôsledku zlyhania dýchania,
- vyčerpanie organizmu v dôsledku nedostatku spánku.

Negatívne účinky:

- pri šnupaní môže nastať deštrukcia nosných tkanív,
- pri fajčení môžu nastať respiračné ťažkosti,
- pri vyšších dávkach alebo dlhšom užívaní rozvoj paranoidnej psychózy.

Halucinogény (viac druhov, hovorovo: kaktus, huby (prírodné), kyselina, trip, štvorček, papierik, dvadsaťpäť (LSD), PCP, káčko, ket, anjelsky prach (ketamín)) LSD je chemickým zložením dietylamid kyseliny lysergovej, PCP je 1-(1-fenyl-cyklohexyl)-piperidín. Je to veľká skupina látok, ktoré vyvolávajú u človeka psychické zmeny. Syntetické (LSD, fencyklidín, ketamín) majú rôznu formu - LSD sa vyskytuje ako papieriky napustené účinnou látkou, želatínové guľôčky alebo plátky, iné ako prášok, sprej, pilulky, čapíky, roztok. Spôsobujú poruchy vnímania, zasahujú do cítenia, myslenia, pudu sebazáchovy a nálad. Prežívané pocity často závisia od momentálneho psychického naladenia a prostredia užívateľa. Vyskytujú sa bohaté ilúzie a halucinácie, najmä vizuálne, ale aj

akustické s nezvyčajným, často zosilneným vnímaním reality, prípadne so stratou schopnosti rozlišovať realitu. Účinky trvajú niekoľko hodín, 4 až 8, u niektorých aj dlhšie, až 36 hodín. Najčastejšie sa užívajú ústami (orálne), priamo požívaním časti rastlín, prípadne pripravenými extraktmi, syntetické sa môžu užívať aj injekčne, prípadne šnupať.

Riziká:

- smrteľné otravy rastlinami, predávkovanie pri silných syntetických látkach (PCP),
- úraz následkom zmeny vnímania – pocit beztiaže, lietania, nesprávne vnímanie priestoru a času,
- úraz v dôsledku nečakaného objavenia sa fenoménu „flash-back“,
- Pri injekčnom užívaní hrozba infekcií (AIDS, hepatitídy, zápalý...).

Negatívne účinky:

- „Bad trip“ – nepríjemné stavy po podaní s generovaním desivých vnemov, môžu nastať už po prvom užití drogy, nedajú sa nijako prerušiť,
- závraty, úzkosť až záchvaty paniky, paranoja, strata orientácie,
- aj užitie malého množstva môže mať za následok trvalú zmenu osobnosti.

Inhaláty (hovorovo fet, téčko (toulén)). Chemickým zložením sú to uhl'ovodíky – aromatické (toulén), alifatické (propán, bután), zmesi (benzín), acetón. Sú to látky, ktoré sa ľahko odparujú už pri izbovej teplote („prchavé látky“), s tlmivým účinkom na centrálnu nervovú sústavu. Patria sem organické rozpúšťadlá (toulén), lepidlá, aerosóly, farby, riedidlá, benzín nafta, čistiace prostriedky atď. Ich účinky na psychiku možno porovnať s účinkami alkoholu, spočiatku vyvolávajú eufóriu, ktorá však trvá kratšie než u alkoholu, neskôr spomalenie reakcií, dezorientácia, niekedy halucinácie. Vzhľadom na spôsob aplikácie dochádza k rýchlemu vstrebávaniu do organizmu cez sliznice dýchacích ciest a k rýchlemu nástupu účinkov. Pri ich doznievaní niektorí udržiavajú stav opakovaným užitím, aj počas niekoľkých hodín. Spôsob užívania je inhalovaním pár ústami alebo nosom, často v uzavretom prostredí (v igelitovom sáčku natiahnutom cez hlavu) pre zvýšenie účinku, vdychovanie z textilného materiálu, u aerosólov priame vstrekovanie.

Riziká:

- možnosť udusenía následkom spôsobu užívania (zamedzenie prístupu kyslíka) alebo zvratkami,
- zlyhanie srdca a dýchacej sústavy,
- možnosť otravy zložkami/prímeskami vdychovanej látky,
- riziko úrazu a samovraždy,
- pre relatívne ľahkú dostupnosť sú často zneužívané deťmi.

Negatívne účinky:

- organické poškodenie mozgu a následné zníženie intelektových schopností, poškodenie periférnej nervovej sústavy,
- poškodenie tkanív dýchacích ciest, pečene a obličiek, celková devastácia organizmu,
- záchvaty, kŕče, depresie, únava, podráždenosť.

Alkohol (lieh, špiritus, pálenka, etanol, etylalkohol) chemickým zložením je to Etylénalkohol, etylalkohol. Alkohol sa svojimi účinkami považuje za sedatívno/hypnotickú drogu. Je to číra bezfarebná tekutina s charakteristickým zápachom a páľčivou chuťou. Málokedy sa užíva v čistej forme, najčastejšie v alkoholických nápojoch (všetky nad 0,75% obsahu alkoholu: pivo-1,5 až 5%, víno -7 až 18%, destilát-22,5 a viac % alkoholu). Účinkovať začne podľa psychického a fyzického stavu užívateľa, spôsobu užitia a druhu alkoholu. Spočiatku navodzuje pocit eufórie, príjemnej zmeny nálady, odstránenie úzkosti, strachu, zvýšenej aktivity pri súčasnej strate pozornosti. Po dosiahnutí špičky, obvykle o 40-80 minút, nalačno aj o 15 minút, sa postupne predlžuje reakčná doba, porušuje sa koordinácia pohybov a dochádza k celkovému útlmu. Takmer výhradne požívaním v alkoholických nápojoch. Jeho spoločensky podmienené užívanie (pri oslavách, posedeniach) pomáha vytvárať návyk.

Riziká:

- alkoholické nápoje sú u nás legálne dostupné osobám starším ako 18 rokov a alkohol je spolu s tabakom najrizikovejšou vstupnou drogou,
- smrteľná akútna otrava alkoholom v dôsledku ochrnutia dýchacieho centra,
- alkohol zosilňuje účinky ostatných drog, čo môže mať aj smrteľný následok,
- úrazy / nehody a samovraždy pod vplyvom alkoholu.

Negatívne účinky:

- zmeny na mozgu až atrofia tkaniva, zhoršenie pamäti, zmena osobnosti,

- alkoholické psychózy- delírium tremens, alkoholická demencia, paranoidná psychóza,
- poškodenie pečene (cirhóza), žalúdočnej sliznice a poruchy trávenia, skleróza.
-

Pestovanie a distribúcia marihuany a jej produktov

Tak ako v Európe aj na Slovensku sa užívanie kanabisu neustále zvyšovalo v priebehu 90-tych rokov 20. storočia. „V posledných niekoľkých rokoch sa v niektorých európskych krajinách (Francúzsko, Španielsko atď.) situácia začala mierne meniť a tieto krajiny uvádzajú stabilnú alebo klesajúcu prevalenciu užívania kanabisu. Podľa prieskumov¹⁴ už SR patrí ku krajinám so stabilizujúcim sa trendom užívania.

Na našom území sa pestovanie marihuany v roku 2011 uskutočňovalo:

- tzv. indoorovým spôsobom v laboratórnych podmienkach:
- vo voľnej prírode,
- zriedkavejšie v skleníkoch.

V druhej polovici roku 2009 sa začal na Slovenskej drogovej scéne prejavovať trend pestovania rastlín indoorovým spôsobom v pestiarniach s produkciou niekoľko desiatok kg marihuany pri jednom pestovacom cykle. V predchádzajúcich obdobiach boli rastliny kanabisu v jednom rastovom štádiu. V priebehu roku 2011 boli rastliny pestované vzhľadom na efektivitu pestovania v rôznych štádiách rastu. Zakladateľmi a prevádzkovateľmi týchto laboratórií boli osoby vietnamského pôvodu. V priebehu rokov 2010 a 2011 sa tento trend upevnil. Marihuana dopestovaná týmto spôsobom bola určená okrem domáceho trhu vo väčšej miere na vývoz do zahraničia, predovšetkým do Maďarska z dôvodu výhodnejších cien. Taktiež boli získané informácie poukazujúce na prepojenia medzi jednotlivými skupinami páchatel'ov pôsobiacimi v rôznych krajinách.

¹⁴ EB Flash No 330

Menšie pestiarne prevádzkované skupinami slovenských páchatel'ov sa zaoberajú pestovaním marihuany v menších objemoch pre slovenských konzumentov a odberateľov. Umiestňované sú v rodinných domoch, avšak technické zariadenie je podobné ako v prípade laboratórií prevádzkovaných páchatel'mi vietnamského etnika.

V prípade páchatel'ov vietnamského etnika ide naďalej, tak ako v minulosti, o organizované skupiny páchatel'ov, ktorých riadiace články často nepôsobia iba na území SR. Páchatelia si prenajímali rôzne objekty, v ktorých si zriaďovali laboratóriá na pestovanie marihuany indoorovým spôsobom. Zvyčajne išlo o rodinné domy, objekty určené na rôzne podnikateľské aktivity, prípadne opustené stavby. Objekty boli tepelne izolované, aby vyššia teplota vnútri objektu (cca 30 – 35 C) pri úniku tepla neupozornila na nelegálne aktivity. Okná páchatelia zakrývali fóliou. Často je za oknami postavená falošná stena, pričom na oknách visia záclony, aby páchatelia vzbudili dojem, že objekt je obývaný. Pestovateľmi, t.j. pracovnou silou boli najmä osoby vietnamského pôvodu pokúšajúce sa o vysťahovanie do niektorej z krajín západnej Európy, prípadne hľadali prácu v SR alebo ČR. Umiestňovaní boli ako záhradníci. Týmto spôsobom splácali dlh za zabezpečenie svojho nelegálneho prechodu. Pochádzali najmä z najchudobnejších skupín. Získané informácie však naznačujú aj zmenu tohto trendu. Medzi pestovateľmi sa však v roku 2011 vyskytli aj slovenskí občania.

V prípade pestovania marihuany v poloautomatizovanom laboratóriu časť aktivít súvisiacich so zalievaním a pod. vykonávali osoby najaté na túto činnosť. Taktiež počas celého vegetačného obdobia nevychádzali z objektu. Išlo o tzv. ležiacich záhradníkov. Ďalšia osoba zvyčajne slovenského pôvodu zabezpečovala ich zásobovanie jedlom a vybavením potrebným pre chod laboratória. Táto osoba, sprostredkovateľ, tiež kontrolovala priebeh pestovania a informovala páchatel'ov – organizátorov. V krajinách západnej Európy sa už vyskytli prípady, keď obsluhu

laboratória zabezpečovali domáci občania alebo mladistvé osoby. Na Slovensku tento trend zneužívania detí a mladistvých v roku 2011 nebol zaznamenaný.

Technické zariadenie na vybavenie týchto laboratórií si zabezpečovali v špecializovaných obchodoch (growshopoch), resp. v obchodoch so záhradkárskymi potrebami so sídlom na Slovensku (Piešťany, Šaľa) alebo mimo územia Slovenska (Rakúsko, Česká republika). Technológia väčšinou pochádzala z ČR alebo bola opakovane využívaná vo viacerých pestiarniach. Substráty, hnojivá pochádzali aj z domácej produkcie. Na vybavenie pestiarne technickými zariadeniami ako aj inštaláciu rozvodov elektrického prúdu a iné odborné činnosti mali páchatelia zabezpečené osobami – expertami, ktoré boli podľa potreby presúvané na zariaďovanie pestiarní. Zväčša išlo taktiež o osoby vietnamského etnika. Pre pestovanie marihuany v pestiarniach sa najčastejšie používajú miniatúrne, už predpestované štepy jednotlivito zasadené v substráte. Ich rast sa aktivuje po presadení do nádoby zaliatím. Počas celého vegetačného obdobia, cca 3 mesiace, boli pravidelne prihnojované a ošetrované proti napadnutiu škodcami alebo inými chorobami. Zbierali sa najmä šišky z rastlín, nakoľko obsahujú najvyššie percento účinnej látky THC /tetrahydrokanabinol/, často viac ako 15%. Po vysušení bola rastlinná zmes /šišky/ odvážená a balená podľa požiadaviek odberateľa. Pestovatelia dosahovali týmto spôsobom cca 3 - 4 úrody ročne.

Slovenskí páchatelia pestovali marihuanu v podstatne menších objemoch ako vyššie uvedené prípady pestovania páchatelmi vietnamského etnika. Semená, hnojivá a zariadenie si zaobstarávali páchatelia prostredníctvom internetu zo zahraničia alebo nákupom v špecializovaných obchodoch. Páchatelia pochádzajúci zo Slovenska patrili do skupiny so stredoškolským a vyšším vzdelaním, so znalosťou jazykov a informačných technológií potrebných napr. pre objednanie technického vybavenia alebo semien či hnojív prostredníctvom internetu aj v zahraničí. Väčšina užívateľov kanabisu bola pomerne dobre sociálne integrovaná v porovnaní s užívateľmi iných drog. Mnohí z nich ešte navštevujú školu alebo

bývajú u rodičov. „Najčastejšie ide o osoby vo vekovej kategórii 14 – 24 rokov, avšak prvé skúsenosti s marihuanou mali už žiaci posledných ročníkov základnej školy“¹⁵. Cena marihuany sa na našom území pohybovala od 2 do 10,- eur za dávku, pri predaji väčších množstiev od 10-22,- eur/g .

Vo všeobecnosti je možné na základe informácií poskytnutých zložkami Policajného zboru konštatovať, že trend pestovania marihuany indoorovým spôsobom vo veľkých laboratóriách zriadených a prevádzkovaných páchatelmi vietnamského pôvodu pokračoval aj v priebehu roku 2011. Laboratória sú zriaďované po celom území Slovenska, pričom takto dopestovaná marihuana je po spracovaní určená predovšetkým pre zahraničné trhy s drogami, najmä v Maďarsku. Taktiež bol zaznamenaný trend vzájomnej spolupráce medzi organizovanými skupinami páchatel'ov pôsobiacich v rôznych krajinách a prehlbovanie spoluúčasti slovenských občanov pri páchaní tejto trestnej činnosti. Získané informácie potvrdzujú aj účasť a spoluprácu organizovaných skupín vietnamských páchatel'ov na aktivitách súvisiacich s výrobou, zabezpečovaním a distribúciou iných omamných a psychotropných látok , najmä metamfetamínu.

Prípady:

*Aktivity organizovanej skupiny páchatel'ov slovenského pôvodu zaoberajúcej sa pestovaním **marihuany** indoorovým spôsobom boli odhalené v rámci akcie B. Počas akcie boli vykonané tri domové prehliadky 2 v Bratislave, 1 v okrese Dunajská Streda. V objekte rodinného domu v okrese Dunajská Streda sa nachádzala pestiareň na pestovanie marihuany indoorovým spôsobom. Počas akcie bolo zaistených 814 ks rastlín v rôznych štádiách rastu, 1,15 kg sušenej marihuany, 0,41g kokaínu a kompletne vybavenie laboratória na pestovanie marihuany indoorovým spôsobom. Hlavný organizátor ako člen organizovanej skupiny zabezpečoval a distribuoval omamné a psychotropné látky v Bratislave a v okrese Dunajská Streda.*

*V tzv. unimo bunke bolo slovenskými páchatel'mi zriadené laboratórium určené na pestovanie **kanabisu** umiestnené neďaleko obce Stupava. Páchatelia*

¹⁵)“ ESPAD 2007 – Európsky školský prieskum o tabaku, alkohole a iných drogách - Trendy 2007.

pestovali 250 ks rastlín v indoorovom objekte, ďalšie rastliny sa nachádzali vo voľnej prírode neďaleko objektu laboratória. Rastliny boli pestované zo štepov. Pri akcii s názvom P. bolo nájdené okrem vybavenia laboratória, chemikálii a hnojív, zaistených 4.1 kg sušenej marihuany v hodnote cca 30.000,- EUR , zbrane a trhaviny.

Ďalší prípad pestovania kanabisu vo voľnej prírode bol odhalený v obci Dubovany neďaleko Piešťan. Na pozemkoch patriacich k rodinnému domu pestoval páchatel' 23 rastlín kanabisu, z ktorých bolo možné získať 26,7 kg sušeného materiálu. V oboch vyššie opísaných prípadoch pestovania marihuany vo voľnej prírode, hodnota koncentrácie THC v zaistenej droge bola nad 17%. Z uvedeného množstva bolo možné pripraviť 80.600-205.200 jednorazových dávok drogy.

Metamfetamín (pervitín)

Nezákonná výroba metamfetamínu v Európe sa sústreďuje predovšetkým do oblasti strednej Európy, t.j. Českej republiky a SR. Od konca roku 2009 aj v priebehu rokov 2010 a 2011 bol zaznamenaný výskyt a rastúci záujem o konzumáciu metamfetamínu na drogových scénach severských krajín, napr. vo Švédsku, Nórsku atď. Skupiny páchatel'ov zaoberajúce sa obchodovaním s omamnými a psychotropnými látkami si aj v priebehu roku 2011 budovali kontakty na páchatel'ov drogovej trestnej činnosti v Rakúsku, Maďarsku, Českej republike, Poľsku, ale aj v krajinách bývalej Juhoslávie.

Potvrdili sa aj informácie o dovoze veľmi kvalitného pervitínu zo zahraničia predovšetkým ČR na naše územie. Metamfetamín sa stal druhou najzneužívanjšou drogou tretieho tisícročia na Slovensku. Informácie poskytnuté zložkami Policajného zboru naznačujú, že ide o najlepší „obchodný artikel“ v oblasti omamných a psychotropných látok vyrábaný na vlastnom území. Neustály rast počtu klientov žiadajúcich o liečbu potvrdzuje zvyšovanie dopytu po tejto omamnej látke aj napriek klesajúcemu počtu prípadov a objemu zaistenej drogy. Záujem konzumentov o túto omamnú látku rastie z viacerých príčin, najmä však z dôvodu

- jednoduchej dostupnosti,
- výraznejšieho stimulačného účinku v porovnaní s kokaínom,
- mierne nižšej ceny za dávku, resp. gram pri porovnaní s kokaínom.

V prípade výroby pervitínu v menších kuchynských laboratóriách boli zdrojom prekursoru efedrín/pseudoefedrín najčastejšie lieky (Modafen, Nurofen, Disophrol a pod.). V súvislosti s kontrolami predaja liekov obsahujúcich efedrín / pseudoefedrín v lekárňach na území SR ako aj zásahom policajných zložiek voči organizovaným skupinám páchatel'ov bola v roku 2011 s'ťažená dostupnosť metamfetamínu pre konzumentov. Hoci vo väčšine prípadov ide o voľne predajné lieky, boli zistené aj prípady spolupráce, resp. spolupáchateľstva zo strany lekárnikov, ktorí často vedia na aký účel sú lieky zaobstarávané. Tento spôsob získavania pseudoefedrínu je typický pre výrobu metamfetamínu v menších množstvách, avšak častejšie.

Keďže sa zostruje boj medzi dílermi omamných a psychotropných látok, v niektorých regiónoch dochádza k vytlačaniu menších dílerov silnejšími „hráčmi“. Získané informácie naznačujú, že v niektorých prípadoch výroby a distribúcie väčšieho množstva vysoko kvalitného pervitínu vyvíjali aktivity aj skupiny etnických Albáncov. Pervitín bol riedený kreatínom, prípadne liečivami používanými nielen v humánnej, ale aj veterinárnej medicíne.

Droga bola zvyčajne zabalená v menších uzatváracích vreckách alebo zatavených injekčných striekačkách. Pri predaji konzumentovi bola balená do papierových skladačiek. Pri distribúcii páchatelia využívali predovšetkým tzv. „mŕtve schránky“ a drogu napríklad zakopávali alebo ukrývali na verejne prístupných miestach neďaleko miesta distribúcie. Pod rôznymi vopred dohodnutými heslami si telefonicky oznamovali miesto úkrytu drogy. Díleri pri sebe mali zvyčajne iba minimálne množstvo drogy. Využívaní boli aj tzv. prenášači. Díler ich zvyčajne doviezol na miesto stretnutia. Prenášač, stále pod

dohľadom dílera, odovzdal tovar a zinkasoval peniaze. Tie následne prenášač odovzdal dílerovi, ktorý sa takýmto spôsobom drogy vlastne ani nedotkol.

Užívanie metamfetamínu sa, ako už bolo spomenuté, sústreďuje predovšetkým v Českej republike a Slovenskej republike. Najčastejšie je konzumovaný šňupaním alebo injekčne. „Vekový priemer konzumentov je 23-25 rokov, pričom výrazne prevažujú muži. Cena pervitínu sa v závislosti od kvality pohybovala na našom území od 7 do 20,- eur za dávku, pri predaji väčších množstiev od 25 do 70,- eur/g.

Prípady:

Predaj metamfetamínu do Rakúska bol odhalený pri akciách D. a L..Pri akcii boli zadržaní 5 páchatelia zaoberajúci sa distribúciou metamfetamínu v trnavskom regióne. Zaistených bolo 70,9 g pervitínu. Na akciu D. nadviazala akcia L. Počas nej bol zadržaný občan Rakúska a na území SR bolo zaistených 40 g metamfetamínu. Rakúska protidrogová zložka počas svojej časti akcie zadržala 3 osoby a zaistila ďalší metamfetamín.

Heroín a opiáty

Heroín, resp. látka ponúkaná ako heroín, boli dostupné na slovenskom trhu s drogami a pochádzali v roku 2011:

- z Afganistanu – heroín bol vyrobený z ópiových makovic a pašovaný do Európy po niektorej z vetiev Balkánskej cesty. Keďže bol počas transportu viackrát riedený, priemerná koncentrácia drogy najčastejšie hnedej farby dostupnej na ulici bola v minulosti cca 5 -13%, avšak v priebehu roku 2011 ešte klesla na koncentráciu cca 3-8%,
- zo zmesi heroínu a fentanylu, resp. heroín bol nahradený fentanylom.

Distribúcia od dodávateľa k užívateľovi sa uskutočňovala prostredníctvom rómskych rodín fungujúcich na podobných princípoch ako albánske skupiny, teda na základe silných rodinných a klanových väzieb, prísneho utajovania aktivít súvisiacich s drogovou trestnou činnosťou a dodržiavaním vopred stanovených pravidiel. Organizátori zabezpečovali predovšetkým dodávky omamnej

a psychotropnej látky, tok finančných prostriedkov, vytvárali podmienky pre predaj drogy a zabezpečovali fyzickú ochranu dílerov a teritória. Avšak s drogou neprichádzali takmer do kontaktu. Riadiaci díler dodával drogu pouličným dílerom a inkasoval finančné prostriedky. Pouliční díleri predávali drogy priamo konzumentom.

Tak ako pri predaji pervitínu, aj díleri heroínu používali pri odovzdávaní omamnej a psychotropnej látky mŕtve schránky. Po vzájomnej dohode týkajúcej sa prevzatia peňazí oznámil díler záujemcovi miesto, kde sa nachádzala mŕtva schránka. Často ide o verejne dostupné miesta (parky a pod.). Čoraz častejšie využívali pri určení miesta zakódované GPS súradnice, čím sťažili možnosť prípadného odhalenia miesta a získavanie dôkazov k drogovej trestnej činnosti. Taktiež bola zaznamenaná zmena pri preprave omamných látok. Díleri začali pri distribúcii so sebou vodiť psa, čím sťažia vyhládanie drogy služobným psom.

Hlavné zdroje heroínu, teda centrá obchodovania na našom území, sa sústredili do Bratislavy, Serede a okolia. V stredoslovenskom a východoslovenskom regióne sa heroín naďalej predával v menších množstvách pre relatívne uzavretý okruh konzumentov. Aj tu však bol potvrdený minuloročný nárast záujmu medzi konzumentmi vzhľadom na jeho jednoduchšiu dostupnosť. V priebehu roku 2011 sa opäť prejavil trend zneužívania liekov proti bolesti ako náhrady za heroín. Išlo predovšetkým o liek Oxycodone určený na potlačenie bolesti v terminálnych štádiách rakovinových ochorení. Zaistený bol v 4 prípadoch v celkovom množstve 149 ks tabliet.

Cena heroínu na našom území bola od 10 do 15,- eur za dávku predstavujúcu 0,10 g heroínu v dávke. Pri predaji väčších množstiev sa cena pohybovala od 20 do 55,- eur/g.

Prípady:

Pri akcii M. zameranej na osoby albánskej komunity páchajúce drogovú trestnú činnosť na Slovensku, uskutočnenej v auguste 2011, boli zadržaní dvaja slovenskí občania - hlavný producent so spolupáchatelom, ktorého „zaučal“ do prípravy fentanylu. Vzhľadom na mimoriadne vysokú účinnosť fentanylu je totiž potrebné dodržiavať postupy predovšetkým pri jeho riedení.

Výsledkom akcie bola: likvidácia laboratória na výrobu fentanylu, zadržanie 2 osôb slovenskej národnosti – producentov fentanylu pre západoslovenský región a časť českého trhu, zaistenie 4,4 kg fentanylu, z ktorého bolo možné vyrobiť 24.187 ks jednorazových dávok, 20 kg čistého kofeínu a 3 kg paracetamolu určené na riedenie fentanylu a 1 l anhydridu kyseliny octovej.

Pri akcii K. bola zadržaná osoba chorvátskej národnosti, ktorá dlhodobo distribuovala heroín pre konzumentov v Bratislave a okolí. Pri prehliadke bytových priestorov bolo nájdených 182,5 g heroínu, z ktorého bolo možné pripraviť 270 obvyklých dávok v hodnote 2.700,- EUR.

Kokaín

Obchodovanie s kokaínom na našom území bolo podľa získaných operatívnych informácií do značnej miery pod kontrolou organizovaných skupín vedených príslušníkmi albánskeho etnika s väzbami na organizované skupiny v Južnej Amerike a Karibiku. V priebehu posledných rokov stúpa význam pašeráckych ciest vedúcich cez štáty západnej Afriky.

Kuriérov pašujúcich kokaín je možné charakterizovať ako osoby s kriminálnymi skúsenosťami, avšak neboli členmi organizovanej skupiny. Išlo o jednotlivcov, ktorí sa napriek rizikám spojeným s pašovaním omamných a psychotropných látok v telesných dutinách, rozhodli vykonávať tieto aktivity za účelom získania minimálneho finančného zisku. Vzhľadom na vysokú frekvenciu zadržania kuriérov policajnými zložkami v európskych krajinách, ako aj sprísnené opatrenia na európskych letiskách, boli trasy pašovania zmenené. Letecká preprava bola pravdepodobne nahradená prepravou týchto osôb automobilmi, autobusmi alebo vlakmi po krajinách schengenského priestoru. Minimálne kontroly na hraničných priechodoch a voľný pohyb osôb značne skomplikoval

zložkám presadzujúcim právo v európskych krajinách odhaľovanie týchto kuriérov.

Na základe informácií získaných zo zahraničia je možné konštatovať, že slovenskí občania sú v prípade pašovania kokaínu taktiež využívaní v úlohe kuriérov. Ako turisti pašujú kokaín v alebo na vlastnom tele, alebo v batožine, hlavne z Holandska alebo Španielska. Na pašovanie kokaínu na naše územie sú zneužívané rôzne kuriérske a prepravné spoločnosti. Na bratislavskom letisku bolo v debnách obsahujúcich výrobky z kameňa ukrytých 37 ks sošiek vtákov, ktoré boli vyplnené kokaínom s celkovou hmotnosťou 32,6 kg. Zásielka smerovala z Brazílie a prostredníctvom troch prepravných spoločností bola dopravená a uložená na bratislavskom letisku.

V priebehu roku 2011 cena kokaínu oproti predchádzajúcim obdobiam mierne klesala. Zjednodušila sa tak jeho dostupnosť aj pre konzumentov. Monitoringom drogovej scény bolo zistené, že centrum obchodu s kokaínom bolo v Bratislave, Senci a Sereď. Na riedenie kokaínu sa používal okrem kreatínu a paracetamolu aj melanín, fenacetín, prípadne iné liečivá veterinárnej a humánnej medicíny. V roku 2011 bol na slovenskej drogovej scéne dostupný kokaín s koncentráciou cca 30%.

Konzumentov kokaínu je možné rozdeliť do dvoch skupín. Prvá skupina je sociálne integrovaná, s pravidelným príjmom, má vlastné bývanie a zvyčajne uprednostňuje šňupanie. Do tejto skupiny je možné zaradiť aj užívateľov z radov podnikateľov a iných spoločensky aktívnych ľudí. Druhá skupina je tvorená najmä sociálne vylúčenými konzumentmi, t.j. silnými užívateľmi kokaínu, resp. iných omamných a psychotropných látok. Fajčenie a vpichovanie kokaínu, resp. jeho kombinovanie s heroínom je typické pre užívateľov z väčších miest. Nakoľko títo užívatelia uvádzajú vysokú nezamestnanosť a zlé životné podmienky, spája sa s nimi nielen zvýšené riziko infekčných chorôb, ale aj ich aktívna účasť pri obchodovaní s kokaínom, resp. s páchaním sekundárnej trestnej činnosti za účelom zabezpečenia finančných prostriedkov. Cena kokaínu sa na našom území

pohybovala od 15 do 20,- eur za dávku, pri predaji väčších množstiev od 50 do 100,- eur/g.

Prípady:

V roku 2011 bol zistené iba 1 prípad pašovania kokaínu v tele kuriéra. Občan Nigérie v tele ukryval 403,9g kokaínu s koncentráciou 26,3% a 1.011,1 g kokaínu s koncentráciou 64,5%. Celková hodnota zaisteného kokaínu predstavovala cca 70.753,- EUR.

Obdobným spôsobom sa pokúsil na Slovensko prepašovať kokain aj slovenský občan. V Madride zaobstaral cca 245 g kokaínu, ktoré v 15 kapsuliach ukryl vo vlastnom tele. Následne sa autom prepravil zo Španielska na Slovensko, kde bol zadržaný. Provízia za túto akciu bola dohodnutá v sume 1.000,- EUR. Zo zadržaného množstva kokaínu bolo možné pripraviť 3.000-9.000 jednorazových dávok v hodnote 45.000 – 135.000,- EUR.

Syntetické drogy

Extáza a amfetamíny

Na rozdiel od Slovenska amfetamíny a extáza patria v celosvetovom meradle po kanabise k najčastejšie zneužívaným druhom omamných a psychotropných látok. Na slovenskej drogovej scéne sa zo skupiny syntetických drog amfetamínového typu v roku 2011 extáza s obsahom MDMA, MDEA alebo MDA takmer nevyskytovala. Pod názvom extáza boli konzumentom predávané látky s obsahom mCPP. Trend nahrádzania účinnej látky MDMA v tabletách extázy látkou mCPP už v priebehu roku 2010 potvrdili aj iné európske krajiny. Tablety s obsahom mCPP sú bez vedomia kupujúceho predávané pod názvom extáza. Vzhľadom na nízky počet záchytov tabliet extázy nie je možné nie je možné hodnotiť súčasný stav na slovenskej drogovej scéne. „Užívanie extázy sa vyskytuje najmä medzi mladými dospelými, avšak štatistické údaje naznačujú, že vek prvého kontaktu s extázou klesá až na hranicu 16 rokov.“¹⁶ Problémom je aj

¹⁶)Tabuľka EYE -1 a EYE-2 Štatistická ročenka EMCDDA 2009.

kombinovanie extázy, prípadne iných amfetamínov s alkoholom, vedúce až k intoxikácii alebo k nehodám pri následnom riadení motorového vozidla.

Cena extázy sa na našom území pohybovala od 2 do 16,- eur za dávku – tabletku, pri predaji väčších množstiev od 2 do 3,50,- eur/dávku - tabletku.

LSD

Užívanie LSD sa tak na Slovensku ako aj vo väčšine krajín Európskej únie považuje za okrajové. Situácia v oblasti konzumácie tejto drogy je na našom území už dlhší čas stabilizovaná. Potvrďuje to aj minimálny počet záchytov (2 záchyty so zaistením 7 ks tripov) LSD príslušníkmi Policajného zboru. Konzumácia LSD bola v minulom roku na našom území skôr vo forme pokusov zo strany užívateľov.

Halucinogénne účinky LSD bývajú často nahrádzané užívaním iných halucinogénov, napr. húb (lysohlávka), rastlín (muškátový orech, durman, puškvorec). Prípady predaja húb lysohlávky bol zaznamenaný v priebehu roku 2011 v Bratislave ako aj vo východoslovenskom a stredoslovenskom regióne. Cena LSD sa podľa informácií získaných operatívno – pátracou činnosťou pohybovala na našom území od 10 do 20,- eur za trip.

Fentanyl

Na drogovej scéne SR bol už v priebehu roku 2009 zaznamenaný aj výskyt fentanylu. Ide o syntetickú látku s analgetickými účinkami, ktorej účinnosť je asi 80-násobne vyššia ako v prípade morfinu. Fentanyl a jeho deriváty (Alfentanil, Sufentanil, Remifentanil a Carfentanil) sú používané ako analgetiká v humánnej a veterinárnej liečbe. Keďže tieto látky podliehajú medzinárodnej kontrole, páchatelia sa zameriavali na deriváty fentanylu, ktoré sa v medicíne nevyužívajú (napr.: 3-metylfentanyl) a distribuovali ich ako syntetický heroín alebo nimi heroín riedili.

Mefedron

Už v roku 2009 bol na slovenskej drogovej scéne zaznamenaný aj výskyt syntetickej látky mefedron (4 – metylmetkatinon), ktorej účinky sú podobné ako v prípade cracku. Medzi užívateľmi je známy aj ako „love drug“. Ide o biely prášok, ktorý je medzi užívateľmi známy pre svoje stimulačné účinky. U konzumentov vyvoláva pocity eufórie, otvorenosti, zvyšuje pocit ostražitosťi, navodzuje komunikatívnosť. Z negatívnych účinkov sa prejavuje najmä depresívnosť, bolesti hlavy, zvracanie a búšenie srdca. Keďže látka nebola uvedená na Zozname zakázaných látok zákona č. 139/1998 Z.z. o omamných látkach, psychotropných látkach a prípravkoch ihneď sa pre svoje účinky a jednoduchú dostupnosť dostala do pozornosti konzumentov. Predáva sa najmä prostredníctvom internetu v práškovej alebo kryštalickej forme alebo ako kapsule naplnené práškom.

Od 1.3.2011 nadobudla účinnosť novela zákona č. 139/1998 Z.z. o omamných látkach, psychotropných látkach a prípravkoch, v rámci ktorej bol aj mefedron zaradený medzi zakázané látky.

Prekurzory

V oblasti zneužívania prekurzorov na nezákonnú výrobu drog pretrváva na celom území Slovenska trend z predchádzajúcich rokov - zneužívanie liekov s obsahom pseudoefedrínu v malých „výrobniciach“ metamfetamínu. Pseudoefedrín je kľúčovou a podstatnou súčasťou výroby metamfetamínov.

V máji 2009 sa prijalo dočasné opatrenie, na základe ktorého boli jednotliví veľkodistribútori liekov vyzvaní zasielať pravidelne mesačne údaje o dodávkach všetkých liekov s obsahom pseudoefedrínu jednotlivým odberateľom (verejným lekárňam, nemocničným lekárňam a iným držiteľom povolenia na veľkodistribúciu liekov). Na základe vyhodnotenia týchto údajov boli vykonané kontroly v lekárňach s nadmerným predajom voľnopredajných liekov s obsahom

pseudoefedrínu. Ďalším opatrením iniciovaným pracovnou skupinou bolo prijatie úpravy oprávňujúcej lekárnikovi odmietnuť predaj takýchto liekov vo väčšom množstve ako na jeden liečebný cyklus (novelizáciou zákona č. 140/1998 Z. z. o liekoch a zdravotníckych pomôckach). Od 1. decembra 2010 nadobudla účinnosť novela zákona č. 331/2005 Z. z. o orgánoch štátnej správy vo veciach drogových prekurzorov, ktorá upravuje povinnosť lekárnikovi vydať takéto lieky len na jeden liečebný cyklus.

SR bola v roku 2011 tranzitnou krajinou pri nelegálnom obchodovaní s anhydridom kyseliny octovej. Prostredníctvom slovenskej právnickej osoby bol legálne získavaný anhydrid kyseliny octovej určený na ďalšiu diverzifikáciu. Za účelom predchádzania zneužívania prekurzorov na výrobu drog slovenská polícia a colná správa spolupracujú s partnerskými zložkami Českej republiky, Maďarska, Rakúska, Rumunska, Bulharska a Poľska. V roku 2011 bola nadviazaná užšia spolupráca s partnerskou službou Srbska.

Prípady:

*Najväčšie množstvo **amfetamínu** na našom území v roku 2011 pri akcii B. Amfetamín vo forme prášku a zlisovaný do tehličiek mal v suchom stave hmotnosť 13,17 kg a jeho koncentrácia sa pohybovala od 28,8 – 42%. Dve osoby tureckej národnosti sa pokúšali cez naše územie prepašovať amfetamín z Holandska, ktorý bol určený pre distribúciu na Ukrajinu.*

3.4 Analýza drogovej kriminality na území Slovenska

Na odhaľovanie a objasňovanie drogovej kriminality bolo potrebné v rámci Policajného zboru vytvoriť špecializovanú organizovanú zložku, ktorá má celoslovenskú pôsobnosť. Vzhľadom k tomu sa prioritne drogovou problematikou zaoberá Národná protidrogová jednotka úradu boja proti organizovanému zločinu Prezídia Policajného zboru Slovenskej republiky, ktorý úzko spolupracuje s útvarmi Policajného zboru v pôsobnosti krajských riaditeľstiev Policajného zboru.

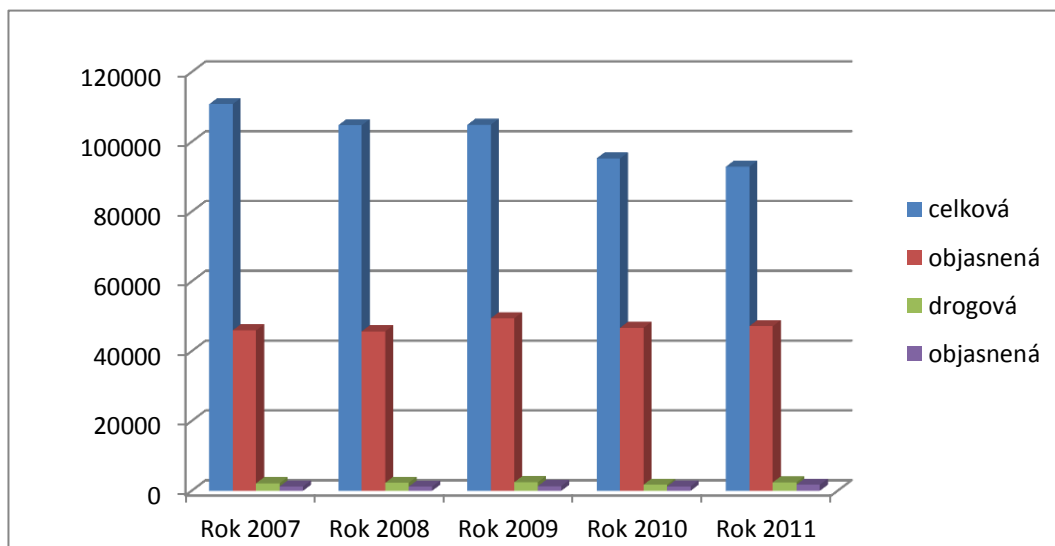
V roku 2011 bolo na Slovensku príslušníkmi Policajného zboru odhalených 2422 prípadov drogovej trestnej činnosti. V porovnaní s rokom 2010 je to o 668 prípadov viac, o 17 prípadov menej ako v roku 2009 ,o 163 prípadov viac oproti roku 2008 a o 263 prípadov viac ako v roku 2007 (tab.č.1,graf č. 1).

Tab. č. 1 Prehľad celkovej a drogovej kriminality za obdobie rokov 2007-2011

Kriminalita	Rok 2007	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011
celková	110802	104759	104905	95252	92873
objasnená	45975	45696	49453	46725	47182
drogová	2159	2285	2459	1762	2422
objasnená	1248	1167	1330	1247	1736
% podiel*	1,95%	2,18%	2,34%	1,84%	2,60%

Vývoj a trendy drogovej kriminality podľa hodnoteného obdobia majú stúpajúcu tendenciu, okrem roku 2010, kedy bol nápad drogovej kriminality viditeľne najmenší.

Graf. č. 1 Celková kriminalita, drogová kriminalita a ich objasnenosť

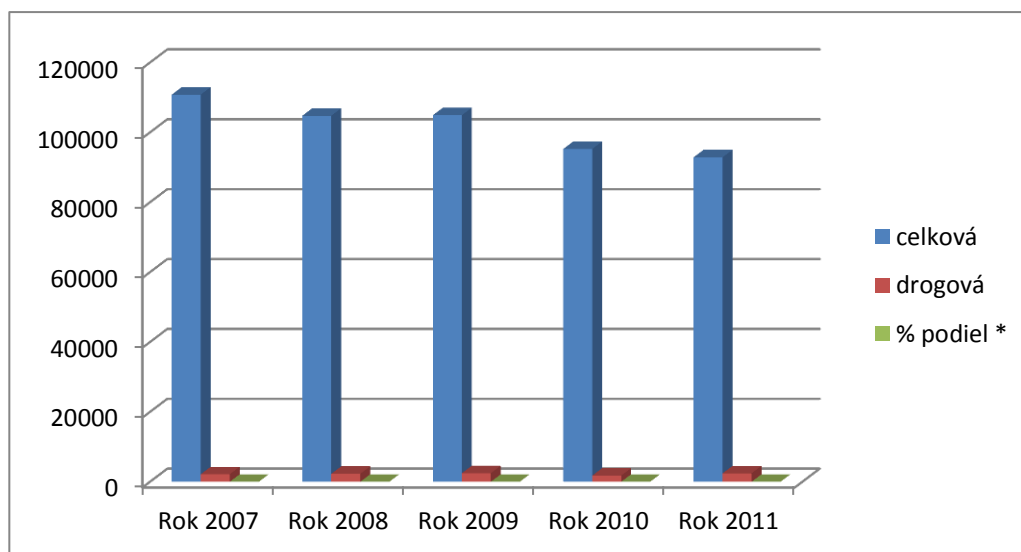
Podľa grafického znázornenia je markantná celková kriminalita, ktorá má klesajúcu úroveň , pričom objasnenosť je vyššia . Trend drogovej kriminality je vzrastajúci, a v závislosti na to je vzrastajúca aj jej objasnenosť.

Tab. č. 2 *Podiel drogovej kriminality na nápade celkovej kriminality*

Kriminalita	Rok 2007	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011
Celková	110802	104759	104905	95252	92873
Drogová	2159	2285	2459	1762	2422
% podiel *	1,95%	2,18%	2,34%	1,84%	2,60%

Podiel drogovej kriminality na nápade celkovej kriminality v percentuálnom vyjadrení je najvyšší v roku 2011. Od roku 2007 mal postupne stúpajúcu úroveň, mimo roku 2010, kedy došlo k miernemu poklesu.

Graf č. 2. *Podiel drogovej kriminality na celkovej kriminalite*

Aktivity páchatel'ov drogovej trestnej činnosti v Slovenskej republike je možné podľa ich zamerania rozdeliť nasledovne: Aktivity páchatel'ov súvisiace s priamou výrobou a distribúciou drog v teritóriu, t.j. na:

- a) aktivity páchatel'ov v rámci organizovanej, resp. zločineckej skupiny,
- b) aktivity páchatel'ov súvisiace s páchaním drogovej trestnej činnosti.

Ide najmä o aktivity páchatel'ov súvisiace s tranzitom drog cez územie SR, ktoré však nemali priamy vplyv na stav slovenskej drogovej scény. Väčšinou išlo o aktivity vysoko organizovaných skupín páchatel'ov riadených zo zahraničia. Občania Slovenska plnili v činnosti týchto skupín len čiastkové úlohy.

Pri dokumentovaní drogovej trestnej činnosti bolo príslušníkmi Policajného zboru zistené, že páchatelia mali v niektorých regiónoch medzi sebou rozdelené teritória pôsobnosti, v ktorých ovládajú trh s drogami. Pri svojej nelegálnej činnosti využívajú rôzne formy a metódy konšpirácie, zastrašovania a hrubého nátlaku. Skupiny boli dobre materiálne vybavené automobilovou a spojovacou technikou (vysielačky, mobil, internet a iné), mali prepojenie na iné skupiny organizovaného zločinu. Napriek tomu, že si skupiny chránili postavenie v teritórii, niektoré pri páchaní trestnej činnosti rôznym spôsobom spolupracovali. V prípade porušenia vopred dohodnutých pravidiel obchodu boli osoby postihované závažným poškodením na zdraví (najmä fyzická likvidácia osoby) alebo majetku (odobratie bytu, auta, resp. jeho zapálenie). Pri svojej činnosti vykonávali protiopatrenia voči postupom polície, ktoré im boli známe z médií ako aj vyšetrovaných prípadov. Taktiež bolo zistené, že páchatelia drogovej trestnej činnosti sa zúčastňujú na verejne prístupných súdnych procesoch, v rámci ktorých sú prejedávané nelegálne aktivity súvisiace s omamnými a psychotropnými látkami, s cieľom získať informácie o spôsobe odhaľovania a dokazovania uvedených foriem trestnej činnosti. Jednou z príčin postupného narastania vplyvu a množstva páchatel'ov drogovej trestnej činnosti v regiónoch je aj čoraz zložitejšie získavanie podkladov potrebných na začatie trestného stíhania, ktoré vyžadujú niektoré okresné prokuratúry. Čoraz sofistikovanejšia technická vybavenosť páchatel'ov, využívanie internetu, e-mailov ako aj obrovské finančné prostriedky, ktorými na rozdiel od Policajného zboru SR v súčasnosti páchatelia disponujú značne komplikujú odhaľovanie drogovej trestnej činnosti.

V dôsledku stabilizácie konzumentov na trhu s drogami, predovšetkým v prípade pervitínu, nastalo zostrenie konkurenčného boja medzi dílermi. Silní hráči vytlačujú väčších konkurentov a dílerov, ktorí im neplatia. Rôznymi

spôsobmi kradnú drogy alebo po vyplatení dohodnutej sumy dodajú veľmi nekvalitné drogy, prípadne nedodajú žiadnu drogu. Konkurenciu týmto spôsobom pripravia o prostriedky a de facto ju z trhu odstavia. Na takto uvoľnené miesta posúvajú „poslušných“ dílerov, ktorých majú úplne pod kontrolu. Väčšinou ide o vzdialených príbuzných, blízkych známych, spolužiakov alebo susedov. Takto predchádzajú aj riziku infiltrácie „nespoľahlivých“ osôb do svojej blízkosti. Páchatelia čoraz častejšie využívali mŕtve schránky. V mnohých prípadoch si díleri zaobstarávali psy alebo výrazné parfémy, čo znemožňovalo policajným psom nájsť úkryt s drogou. Pri komunikácii používali internet (e-mailovú komunikáciu, dátové prenosy prostredníctvom internetu v mobile - Viber, rôzne chatovacie softwéry – Skype, ICQ, rôzne formy vopred dohodnutej zaheslovanej komunikácie a pod.), spiace telefónne čísla, udávanie zakódovaných GPS súradníc pre určenie miesta prevzatia a pod.

Analýzou odhalených a realizovaných prípadov bolo zistené, že skupiny pôsobiace na našom území sa nešpecializujú na páchanie trestnej činnosti súvisiacej iba s jedným druhom omamnej a psychotropnej látky alebo prekurzoru. Kým v roku 2009 sa na pestovanie kanabisu indoorovým spôsobom vo veľkých objemoch zameriavali predovšetkým páchatelia vietnamského etnika, v priebehu roku 2011 boli získané informácie o spoluúčasti slovenských občanov pri týchto aktivitách. Taktiež pri obchodovaní so syntetickými drogami alebo heroínom dochádza k spolupráci páchatel'ov. Skupiny týchto páchatel'ov neboli súčasťou iných organizovaných a zločineckých skupín pôsobiacich v Slovenskej republike, ktorých činnosť monitoruje polícia. Trestná činnosť bola páchaná najmä formou spolupáchateľstva.

3.5 Trestno-právny rámec drogovej kriminality

Orgány činné v trestnom konaní vychádzajú pri realizácii trestného konania zo základných právnych noriem a to je Trestný zákon- zákon č. 300/2005 Z.z. a Trestný poriadok. – zákon č. 301/2005 Z. z.

Trestný zákon vymedzuje, čo sú trestné činy a aké tresty sa za ne ukladajú. Jeho hlavným prameňom je Trestný zákon, ktorý bol niekoľkokrát novelizovaný (posledná rekodifikácia vstúpila do platnosti v roku 2006).

Trestný poriadok upravuje postup pri zisťovaní trestných činov a ich páchatel'ov, pri súdnom trestnom konaní a pri výkone trestu. Jeho prameňom je Trestný poriadok (posledná rekodifikácia vstúpila do platnosti v roku 2006).

Z hľadiska trestného práva rieši drogovú kriminalitu **Prvá hlava osobitnej časti Trestného zákona tretí diel - Trestné činy ohrozujúce život alebo zdravie:**

§ 171 – nedovolená výroba omamných a psychotropných látok , jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi – podstatou je prechovávanie pre vlastnú potrebu alebo prechovávanie pre vlastnú potrebu vo väčšom rozsahu.

Je možné uložiť trest podľa ods.1 – odňatie slobody až na tri roky , ods. 2 odňatie slobody až päť rokov.

§ 172 – nedovolená výroba omamných a psychotropných látok , jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi – podstatou je výroba, dovoz, vývoz, preprava, výmena alebo iné zadováženie si drogy, zvýšená sadzba podľa recidívy, alebo ak sa dopustí trestného činu na chránenej osobe, , vo väčšom rozsahu, ak spôsobí ťažkú ujmu alebo smrť...

Je možné uložiť trest podľa ods.1 – odňatie slobody na štyri až desať rokov, ods. 2 odňatie slobody desať až pätnásť rokov, ods. 3 odňatie slobody na pätnásť až dvadsať rokov, ods. 4 odňatie slobody dvadsať až dvadsaťpäť rokov

§ 173 – nedovolená výroba omamných a psychotropných látok , jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi – podstatou je výroba, zadováženie alebo prechovávanie na získanie vlastného prospechu väčšieho až značného.

Je možné uložiť trest podľa ods.1 – odňatie slobody na jeden až päť rokov, ods. 2 odňatie slobody tri až osem rokov, ods. 3 odňatie slobody na štyri až desať rokov, ods., 4 odňatie slobody desať až pätnásť rokov.

§ 174 –šírenie toxikománie – podstatou je zvädzanie, podporovanie iného na zneužívanie inej návykovej látky než alkoholu a šírenie návykovej látky.

Je možné trest podľa ods. 1 odňatie slobody na jeden až päť rokov, ods. 2 odňatie slobody na tri až osem rokov.

§ 175 – podávanie alkoholický látok mládeži – podstatou je sústavné podávanie alkoholu alebo vo väčšom množstve podávanie osobe mladšej ako 18 rokov.

Je možný trest odňatia slobody až na tri roky.

§ 176 – podávanie anabolických látok –podstatou je podávanie anabolických látok osobe mladšej ako 18 rokov na iný ako liečebný účel, alebo podávanie anabolických látok osobe v súvislosti s účasťou na organizovanej športovej činnosti.

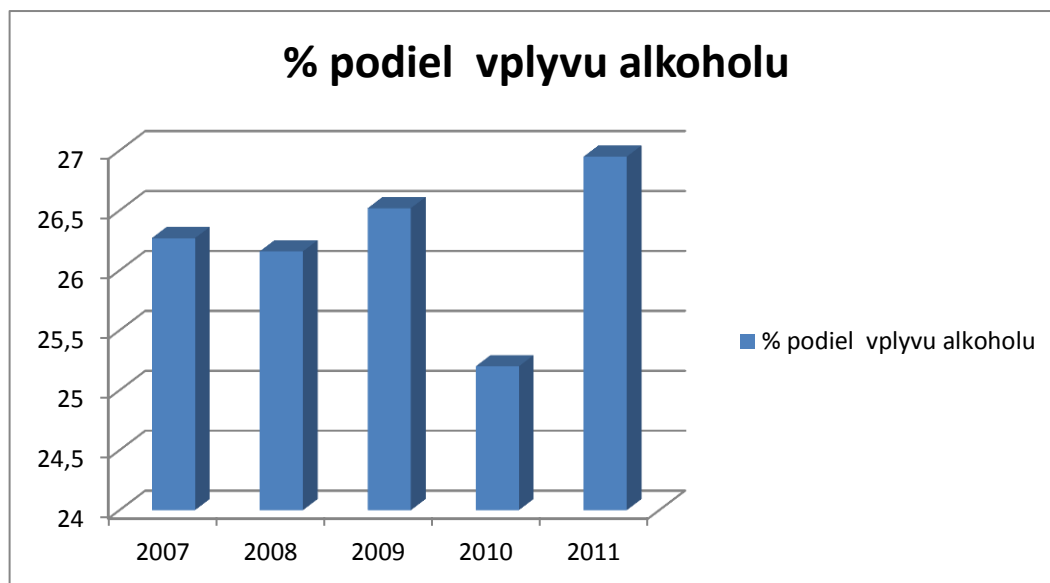
Je možný trest podľa ods. 1, 2 odňatie slobody až na tri roky.

Avšak týmto trestno-právnym rámcom je postihovaná iba priama kriminalita v súvislosti s používaním, výrobou, distribúciou a obchodovaním s drogami. Oveľa výraznejší rámec zaberá kriminalita v súvislosti so zadovážovaním si prostriedkov na zakúpenie a zadováženie si drogy, kriminalita spáchaná pod vplyvom drog a omamných látok. Je to jeden z najzávažnejších kriminogénnych faktorov ovplyvňujúcich celkovú trestnú činnosť.

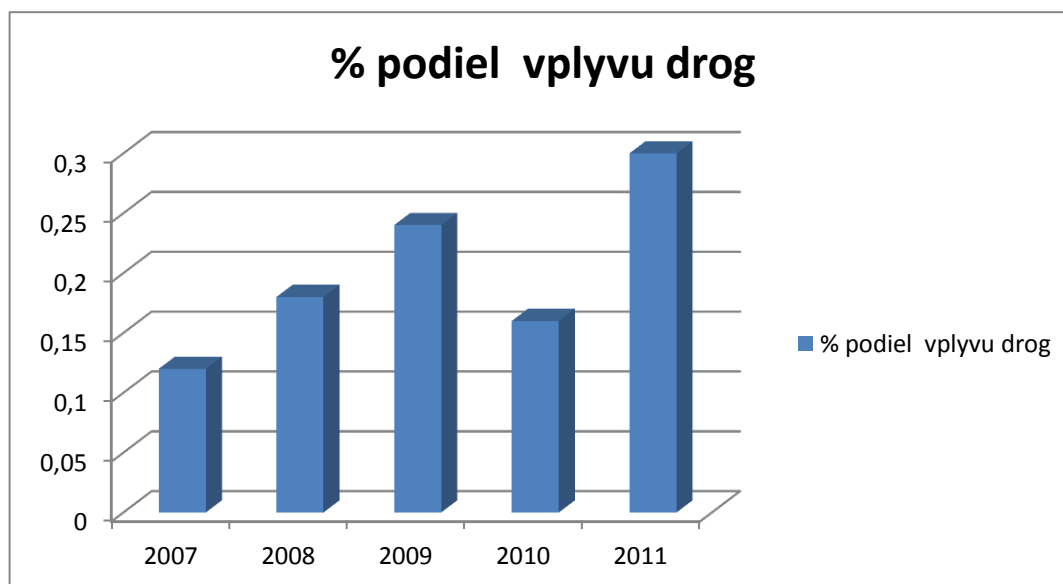
Z celkového nápadu trestnej činnosti v roku 2011 - 92 873 prípadov, bolo zistených 54 307 páchatel'ov trestných činov, z ktorých bolo pod vplyvom alkoholu 5 486 (to je 10,1% z celkového počtu páchatel'ov- graf. č.1)) a pod

vplyvom drog alebo inej návykovej látky 111 páchatel'ov (to je 2 % z celkového počtu páchatel'ov¹⁷ - graf. č.2)

Graf č. 1

Graf č. 2

¹⁷MV SR, *Správa o stave drogovej kriminality v Slovenskej republike v roku 2011*

Najväčší podiel alkoholu je na násilnej kriminalite, ktorý kulminuje na hranici 26 %, pričom v roku 2011 bol najvyšší - 26,95 %, taktiež bol najvyšší počet vplyvu drog na násilnej kriminalite v roku 2011 (tab. č. 1)

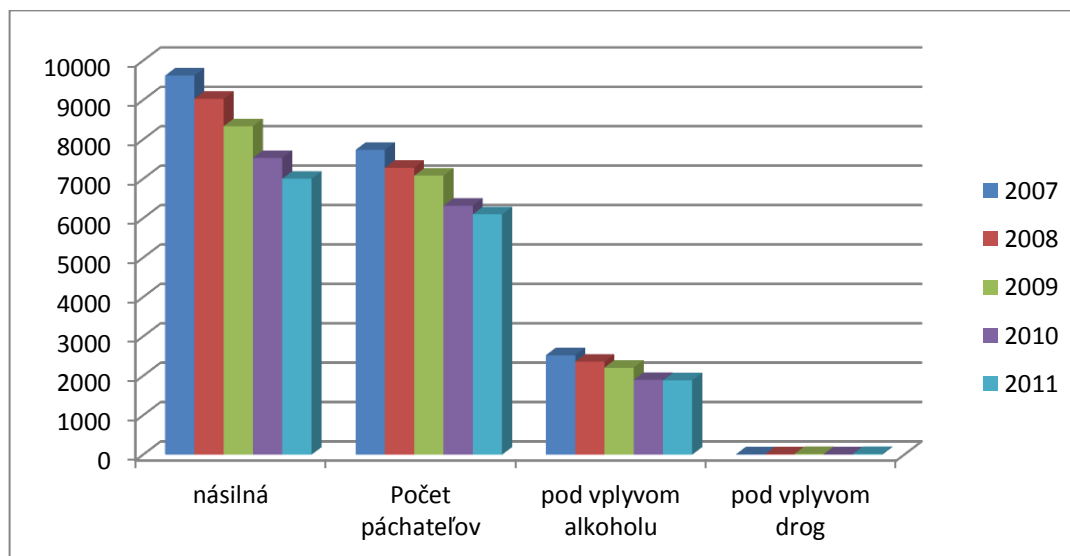
Tab. č. 1

	2007	2008	2009	2010	2011
násilná	9620	9030	8337	7532	7002
Počet páchatel'ov	7735	7280	7078	6318	6099
pod vplyvom alkoholu	2528	2362	2211	1898	1887
pod vplyvom drog	12	16	20	12	21
% podiel vplyvu alkoholu	26,27	26,16	26,52	25,20	26,95
% podiel vplyvu drog	0,12	0,18	0,24	0,16	0,30

V grafickej časti je zobrazená násilná kriminalita v rozpätí rokov 2007-2011, počet páchatel'ov, pod vplyvom alkoholu a počet páchatel'ov pod vplyvom drog (grafy č. 3-4).

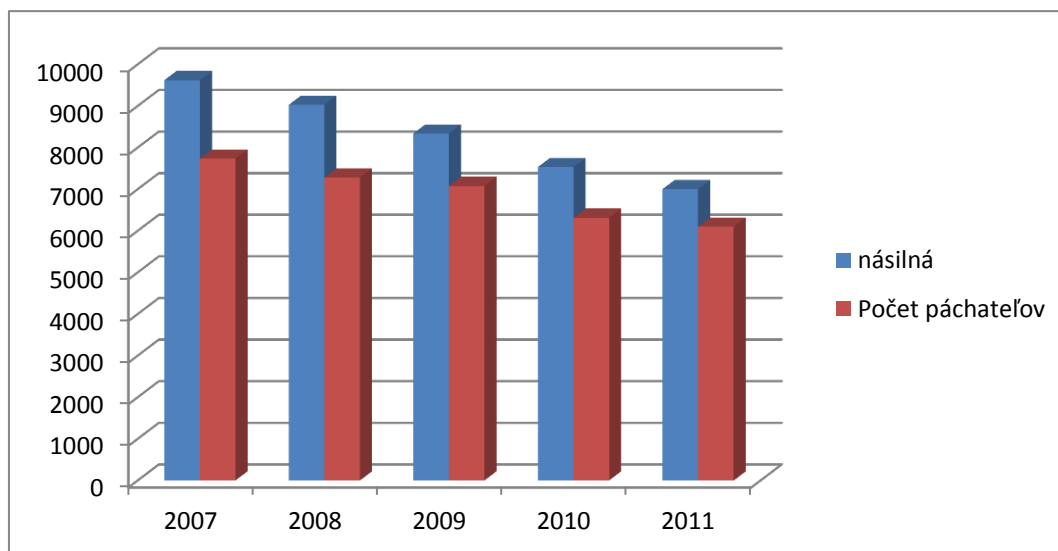
Graf č. 3

Násilná kriminalita, páchatelia, pod vplyvom alkoholu a drog 2007-2011

Graf č. 4

Násilná kriminalita, páchatelia roky 2007-2011

4. Prevencia drogovej kriminality

Jedným zo základných princípov pre znižovanie požiadaviek po droge je prepracovaný systém aktivít zameraných do oblasti prevencie. Ťažiskové úlohy v oblasti primárnej prevencie sa realizujú prostredníctvom Ministerstva školstva SR, ktoré metodicky usmerňuje priamo riadené organizácie, inštitúcie ako aj zložky výchovno-vzdelávacej sústavy. Problematika primárnej prevencie sa stala súčasťou učebných osnov základných, stredných a vysokých škôl, s použitím tradičných metód výučby, ako aj moderných informačných technológií. Uskutočnilo sa postgraduálne vzdelávanie pedagogických pracovníkov. Dôraz sa kládol na rozšírenie možností voľnočasových aktivít, ako jednu z foriem primárnej prevencie, pre ktorú bola zriadená Agentúra primárnej prevencie drogových závislostí, ako celoslovenské metodické centrum. Vytvorila sa sieť Centier výchovnej a psychologickéj prevencie špecializovaných na oblasť primárnej prevencie a poradenských služieb pre problematiku drogových závislostí.

Základným východiskovým dokumentom je zákon č. 538/2005 Z.z o prevencii kriminality a následné programový dokument - Stratégia prevencie kriminality na roky 2012-2015.

4.1. Opatrenia v boji proti drogovej kriminalite

Z vyhodnotenia doteraz získaných informácií o trendoch a vývoji drogovej scény vyplýva, že drogová trestná činnosť je dynamickým, neustále sa meniacim javom, ovplyvňujúcim aj sociálny a ekonomický stav celej spoločnosti. S cieľom pozitívne ovplyvniť celkový stav bezpečnostnej situácie na našom území bolo potrebné neustále analyzovať stav drogovej scény a prijímať primerané opatrenia s prihliadnutím na:

- nárast záujmu užívateľov o marihuanu s vyšším obsahom účinnej látky THC a z toho vyplývajúcu zvýšenú produkciu uvedenej drogy s ohľadom na nový trend pestovania marihuany indoorovým spôsobom,
- pokračujúci nárast záujmu užívateľov o metamfetamín (pervitín) na celom území Slovenska a z toho vyplývajúcu zvýšenú produkciu uvedenej drogy a zneužívanie dostupných liekov potrebných pre jeho výrobu,

- nárast záujmu o metamfetamín medzi slovenskými užívateľmi a následný rastúci dovoz tejto drogy zo zahraničia,
- nárast záujmu páchatel'ov o prekurzory potrebné k výrobe omamných a psychotropných látok (efedrín, pseudoefedrín, anhydrid kyseliny octovej a pod.),
- záujem užívateľov o kokaín a s tým súvisiaci trend pašovania kokaínu na a cez naše územie,
- rastúci trend v oblasti produkcie a presadzovania sa nových syntetických drog na trhu s omamnými a psychotropnými látkami (fentanyl, mefedron a pod.) a z toho plynúce zvyšovanie záujmu konzumentov o tieto druhy drog,
- rast záujmu o legálne zdroje omamných a psychotropných látok a prekurzorov (napr.: nové rastlinné produkty, doplnky výživy obsahujúce stimulanty a pod.),
- zvyšovanie aktivít organizovaných skupín pri dovoze syntetických drog a iných, dosiaľ nezakázaných syntetických látok s omamným a psychotropným účinkom ako aj prekurzorov potrebných na výrobu syntetických drog,
- používanie čoraz sofistikovanejších metód a technológií páchatel'mi pri výrobe, preprave a obchodovaní s omamnými a psychotropnými látkami.

Na základe vyššie uvedených skutočností je potrebné v rámci činnosti Policajného zboru prijať opatrenia zacielené na:

- odhaľovanie indoorových pestiarní na pestovanie marihuany,
- posilnenie kontroly vstupných miest do SR. Prípady uvedené v správe poukazujú na zvyšovanie počtu a závažnosti prípadov pašovania syntetických drog a prekurzorov,
- posilnenie kontroly internetu, nakoľko ho páchatelia využívajú na vzájomnú komunikáciu pri páchaní drogovej trestnej činnosti, distribúciu omamných a psychotropných látok a prekurzorov ako aj získavanie technického vybavenia pre páchanie drogovej trestnej činnosti,
- poskytovanie prekladov komunikácie a iných materiálov z albánčiny, vietnamčiny a iných jazykov používaných záujmovými osobami,

- zamerat' sa na rôzne etnické skupiny nakoľko uvedené prípady poukazujú na ich presadzovanie sa pri páchaní drogovej trestnej činnosti,
- zabránenie zneužívania liekov a prekurzorov potrebných na výrobu omamných a psychotropných látok,
- skvalitnenie informačného toku a analytických činností, nakoľko v súčasnom období páchatelia pracujú so širokou škálou omamných a psychotropných látok a prekurzorov, migrujú po celom území Slovenska a používajú rôzne metódy a formy utajovania svojich aktivít.

Problematika zneužívania omamných a psychotropných látok zahŕňa širokú škálu problémov a úloh súvisiacich s jej riešením. V činnosti Policajného zboru budú aj v nasledujúcom období zameriavané aktivity na potlačanie drogovej trestnej činnosti na všetkých úrovniach, presadzovanie práva a znižovanie ponuky drog, ale aj na znižovanie dopytu po drogách v súlade so Stratégiou Európskej únie boja proti drogám na roky 2005-2012.

4.2 Preventívne projekty

V oblasti drogovej scény sa vytvárajú programy na zamedzovanie šírenia drog - Národný program boja proti drogám ako aj inštitúcie na odstraňovanie následkov užívania drog - štátne sanatória pre liečbu drogovo závislých a mimovládne inštitúcie zaoberajúce sa pomocou drogovo závislým.

Snažíme sa síce budovať právny štát, ale existuje tu aj právne vákuum vedomia a konania ľudí. Z medzinárodného hľadiska sa žiada zdôrazniť, že Slovensko sa zaradilo do nového kontextu, s čím sa spája aj migrácia a internacionalizácia zločinu. Ide o problém veľmi vážny, ktorý treba riešiť vo všetkých rovinách spoločenských mechanizmov. Riešenie treba hľadať nielen v ekonomicko-sociálnej oblasti a hmotnom zabezpečení občanov, ale aj v dobudovaní právneho systému a s tým korešpondujúce právne vedomie ľudí, čo je nepochybne dlhý proces. Dôležitú úlohu tu môže zohrávať aj medzinárodná spolupráca a kooperácia kompetentných subjektov.

Na pozitívny rozvoj osobnosti môže vplývať zdokonalenie školského systému, pôsobenie rodiny, cirkvi a iných subjektov spoločnosti. Zatiaľ sa nepodarilo zaradiť do učebných programov definovanie takých významných atribútov ako je napr. zločin, drogy, ich dôsledky vo vzťahu k človeku a pod. Vzhľadom k tomu, je potrebné aby v rámci mimoškolských aktivít a besied využívali školské zariadenia ponuku polície na preventívne aktivity.

V rámci preventívnych aktivít¹⁸ bola ukončená realizácia projektu **Tvoja správna voľba**, ktorý bol nadnárodným projektom Policajného zboru zameraným na prevenciu kriminality, pričom jeho aktivity boli financované za podpory Európskej komisie. Projekt prebiehal v spolupráci s českými odborníkmi a českými základnými školami.

Projekt Súvislosti – otázky a odpovede - cieľom projektu bolo vytvoriť výstavu výtvarných objektov, ktoré budú vypovedať o problematike drogových závislostí (predovšetkým alkohol, tabak a marihuana), na ktorú by si mohli žiaci siahnuť a interaktívnym spôsobom získať odpovede na základné otázky týkajúce sa drogových závislostí, informácie o pozitívnych a negatívnych stránkach užívania drog a z hľadiska trestnej zodpovednosti mladistvých. Poukázať na vzájomné súvislosti a príčiny závislostí a prispieť k informovanému a zodpovednému postoju detí a mládeže k látkam vyvolávajúcim závislosť. Adresátom projektu sú dve kategórie osôb : na spracovaní interaktívnej výstavy sa podieľajú predovšetkým študenti stredných. Samotná výstava je primárne určená kategórii žiakov vo veku od 10 do 12 rokov – teda skupina, ktorá s experimentovaním s uvedenými látkami ešte len začína, resp. v lepšom prípade nemá s uvedenými látkami žiadne skúsenosti.

Vydaním publikácie Wholesale drug prices bol v roku 2011 ukončený projekt **EMCDDA** s rovnakým názvom. Cieľom projektu bolo zmapovať európsku sieť obchodovania s drogami, trasy a ceny pri distribúcii omamných a psychotropných látok. Národná proti drogová jednotka úradu boja oproti organizovanej kriminalite Prezídia Policajného zboru spracovala do uvedeného projektu časť týkajúcu sa

¹⁸ MV SR, Preventívne aktivity - vyhodnotenie, PPZ Bratislava, 2011

obchodovania s drogami a ich cien pri predaji vo väčších množstvách za SR. V rámci spolupráce s EWS pri EMCDDA príslušníci PZ spracovávali a zasielali podklady týkajúce sa výskytu nových syntetických látok s omamným a psychotropným účinkom na Slovensku.

Správaj sa normálne¹⁹ - cieľom projektu je budovanie mostu dôvery medzi políciou, školou, dieťaťom, rodinou a verejnosťou. Projekt plní nielen informačnú funkciu (poskytuje informácie napr. o Policajnom zbore, úlohách, o predsudkoch a rasizme, dopravnej problematike, o linke dôvery atď.) ale najmä preventívnu funkciu (napr. poskytuje konkrétne rady deťom ako sa nestáť obeťami trestného činu, ako zvládať určité záťažové situácie, kam sa obrátiť o pomoc a pod. Projekt bol zameraný na predchádzanie sociálno-patologických javov detí a mládeže na zvyšovanie ich právneho vedomia

Život bez rizika - cieľom projektu je prevencia kriminality mládeže, prevencia drogovej kriminality, zvyšovanie trestno-právneho vedomia detí a mládeže, predchádzanie páchaniu trestnej činnosti maloletými a mladistvými osobami a znižovanie rizika stať sa obeťou trestného činu.

Rozdielne názory, rovnaké práv -cieľom projektu je formovať názory mladých ľudí smerom k tolerancii, bojovať proti predsudkom a stereotypom a v dlhodobom horizonte predchádzať rasovo motivovaným trestným činom a eliminácii rôznych prejavov extrémizmu.

Na prázdniny bezpečne -projekt je zameraný na vzdelávanie – zvyšovanie právneho vedomia žiakov, ako sa vyhnúť rizikovým situáciám a ako sa nestáť obeťou trestného činu spôsobom prezentácie činnosti PZ, hasičov, vojsko, SČK ako primárna prevencia kriminality

Vieme, že... program boja proti zlu, násiliu, závislostiam, predsudkom, rasizmu a neproduktívnemu spôsobu života na národnej úrovni v českej a Slovenskej republike.

Snehulienka trochu inak – celoslovenský preventívny projekt pre deti materských škôl, ktorý sa realizuje v spolupráci s Linkou detskej istoty Unicef Slovensko. Cieľom je vhodnou formou rozprávky primerane veku priblížiť deťom, ako sa správať v kontakte s cudzími ľuďmi a ako by mali správne reagovať.

¹⁹ KF, Nitra PŠENKOVÁ, Mária. *Realizácia preventívneho projektu policajného zboru „Správaj sa normálne“. Mládež a kriminalita. Zborník referátov z II. medzinárodnej konferencie.* Univerzita 2006., ISBN: 978-80-8094-090

V celoslovenskej pôsobnosti boli realizované preventívne aktivity²⁰ tvoriace ucelený systém zameraný na prevenciu viktimácie detí a mládeže. Preventívne aktivity boli vo veľkej miere zamerané na maloleté a mladistvé osoby ako rizikovú kategóriu osôb.

Póla radí deťomtáto aktivita je určená žiakom na prvom stupni základných škôl. Je zameraný na prevenciu protispoločenských javov a záleží na učiteľoch, ako budú s materiálom pracovať, kedy ho použijú a či si zavolajú k výkladu určitých tém odborníkov (napr. aj policajtov).

Obchodovanie s ľuďmi - aktivita so zameraním na problematiku obchodovania s ľuďmi. Poskytnutie základných informácií o rizikách spojených s vycestovaním do zahraničia za účelom zárobkovej činnosti.

Besedy a prednášky – vykonávané na základe požiadaviek materských, základných ale aj stredných škôl s obsahovým zameraním na trestnoprávnu zodpovednosť mládeže, dopravnú výchovu, prezentáciu policajnej práce a prevenciu protispoločenskej a drogovej trestnej činnosti.

Alkohol a záškoláctvo – cieľom je zabránenie požívania alkoholických nápojov v reštauračných zariadeniach mládežou. Je to dlhoročný preventívny zámer, ktorý sa uskutočňuje v spolupráci s príslušníkmi Mestskej polície v mestách, odborom sociálnych vecí a rodiny Úradu práce sociálnych vecí a rodiny a pedagogickými pracovníkmi škôl vybraných miest Slovenska.

Streetwork - program výmeny ihiel a striekačiek, sekundárna prevencia drogových závislostí so zameraním na terénnu prácu s injekčnými užívateľmi drog. Realizátorom projektu je občianske združenie STORM v Nitre pod názvom “Krok vpred“.

Povedz drogám nie – akcia je vykonávaná na úseku boja proti drogovým závislostiam v spolupráci s mestským osvetovým strediskom.

Chráňme sa pred drogovým nebezpečenstvom – XIII. ročník seminára zameraný na prevenciu látkových a nelátkových závislostí, na drogy a na klubovú scénu na Slovensku. Téma bola aktuálne zameraná na prevenciu alkoholových závislostí,

²⁰ MV SR, Preventívne aktivity - vyhodnotenie, PPZ Bratislava, 2011

alkohol a páchanie trestnej činnosti, problematika alkoholizmu v rámci krajín Európskej únie.

V oblasti boja proti kriminalite je dôležité zamerať sa na dôslednú prevenciu, zvlášť zameranú na prevenciu detí a mládeže a to ako v rodine, tak i v školách. Súčasný stav, štruktúra a vývoj kriminality a inej protispoločenskej činnosti nezodpovedá potrebám budovania demokratickej spoločnosti. Oficiálne sú často prezentované štyri hlavné príčiny rastu kriminality: sociálno-ekonomické, legislatívne, medzinárodné a osobnostné.

Účelom preventívnych aktivít a projektov je zvyšovanie právneho povedomia občanov a budovanie vzťahov medzi inštitúciami a občanom, od dieťaťa až po seniora. Vždy je lacnejšia a efektívnejšia prevencia ako represia, ktorá stojí spoločnosť nemalé prostriedky, a výsledný efekt nie je presvedčivý (ako príklad môžeme uviesť internáciu odsúdených do v súčasnosti preplnených väzníc, nápravno-výchovných ústavov).

Záver

Zámerom tejto bakalárskej práce bolo poukázať na stav drogovej kriminality na Slovensku v súčasnej dobe. Zároveň bolo potrebné poukázať na protidrogové opatrenia celej spoločnosti, aktivity polície nielen v oblasti represie ale aj v prijatí preventívnych opatrení na predmetnom úseku.

Na základe zistených zhromaždených materiálov som sa pokúsil stanoviť aktuálnu drogovú scénu na Slovensku, po akých návykových látkach je dopyt, v akom stave je ich distribúcia a obchodovanie s nimi. V ako stave je úspešnosť protidrogových opatrení zo strany polície, objasnenosť a odhaľovanie tohto druhu kriminality.

Trestno-právny postih za šírenie drog a iných návykových látok je vzhľadom na stupeň spoločenskej nebezpečnosti primerane vysoký. Sú krajiny, ktorých podiel na svetovom trhu v oblasti vývozu a obchodovaníu s drogami je veľmi veľký a v záujme ochrany svojej krajiny tomu prispôsobili aj tresty, ako na príklad v Thajsku a Číne hrozí za prechovávanie drog až trest smrti.

Prínosom tejto práce je, že na pomerene malom priestore poukázala na súčasný obraz drogovej scény a kriminality s tým spojenej na Slovensku. Taktiež je naznačený sociálny aspekt spoločensky nežiaduceho javu, kde dôležitú úlohu zohráva samotná prevencia vykonávaná v školských a výchovných zariadeniach a primárne v rodinách. Drogové závislosti nie sú záležitosťou jednotlivcov, ale je to celospoločenský problém a preto by sa mu mala venovať náležitá osвета. Je potrebné si uvedomiť, že predpokladom zdravej spoločnosti je zdravý vývoj jedinca.

LITERATÚRA

- BUBELÍNI, Ján. *Prevenca kriminality*. Bratislava : Ministerstvo vnútra SR. 2001.
- HUPKOVÁ, Ingrid. *Sociálnopatologické javy a vybrané aspekty ich prevencie*. Informačno-vzdelávací bulletin rezortu kultúry 1/2009. Sociálna prevencia - Prevenca kriminality. 2009. Národné osvetové centrum., ISSN: 1336 – 9679
- IVOR, J. a kol.: *Trestné právo hmotné 2*, iura edition, 2010, ISBN- 978-80-8078-308-2
- IVOR,J. a kol.: *Trestné právo hmotné 1*, iura edition,2010, ISBN-978-80-8078-308-2
- KAŠPAROVÁ, Zdenka. *Mládež a sociálne negatívne javy*. Zborník zo seminára. Policajná akadémia Českej republiky, 1996
- LIEBERMANNOVÁ, S. a kol. *Príručka komunitnej prevencie kriminality*. Bratislava : Ministerstvo vnútra SR, 2003
- LUBELCOVÁ, Gabriela. *Kriminalita detí a mládeže - trendy a otázky*. Mládež a kriminalita. Zborník referátov z II. medzinárodnej konferencie. Nitra: Univerzita Konštantína filozofa v Nitre., ISBN 978-80-8094-090-4
- MATOUŠEK, Oldřich., KROFTOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, s.r.o., 1998., ISBN: 80-7178-226-2
- MINISTERSTVO VNÚTRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Stratégia prevencie kriminality v Slovenskej republike na roky 2012 – 2015*. Rada vlády SR pre prevenciu kriminality. Bratislava 2012
- ONDICOVÁ, Magdaléna. *Kriminologická charakteristika mladistvého páchatela vybraných trestných činov*. Mládež a kriminalita. Zborník referátov z II. medzinárodnej konferencie. Nitra: Univerzita Konštantína filozofa v Nitre., ISBN 978-80-8094-090-4
- ONDREJKOVIČ, Peter., BREZÁK, Jozef. a kol. *Sociálna patológia*. Bratislava: Veda, 2001., ISBN: 80-224-0685-6
- PETROVÁ, Jarmila. *Alkohol a legálne drogy*. Informačno-vzdelávací bulletin rezortu kultúry 3/2006. Sociálna prevencia. Prevenca – alkohol a legálne drogy. 2006.Národné osvetové centrum., ISSN: 1336 – 9679
- PREVENCA MESTSKEJ KRIMINALITY, *Spríevodca pre miestne samosprávy. Školy a násilie*. 2002
- PŠENKOVÁ, Mária. *Realizácia preventívneho projektu policajného zboru „Správaj sa normálne“*. Mládež a kriminalita. Zborník referátov z II. medzinárodnej konferencie. Univerzita Konštantína filozofa, Nitra 2006., ISBN: 978-80-8094-090-4

SABOPÁL, Eduard. *Kriminológia - všeobecná časť*. 2. diel. 1. vydanie. Bratislava: A PZ, Katedra kriminológie, 2003., ISBN: 80-8054-253-8

SEJČOVÁ, Ľuboslava. *Osobnostná charakteristika delikventnej mládeže v Slovenskej republike*. *Kriminalistika*, roč. XXXV4/2002

SEJČOVÁ, Ľuboslava. *Pohľad na kvalitu života dospievajúcich*. Bratislava: Album, 2006., ISBN 80-968667-4-5

SEJČOVÁ, Ľuboslava. *Deti, mládež a delikvencia*. Bratislava: Album, 2002., ISBN: 80-968667-2-9

SCHAVEL, M. ČIŠECKÝ F., OLÁH, M.: *Sociálna prevencia* Prešov, ISBN: 978-80-89271-22-1, Expres Print, 2007

ŠTABLOVÁ, Renata. *Příčiny a podmínky kriminality*. In: Zapletal, J.: *Kriminologie*. Díl I. Obecná část. Praha, PA ČR. 1994

UHRÍN, S..2008 *Prevencia kriminality-výzva spoločnosti*, Bratislava 2008, Zborník

ZÁKONY:

Zákon č. 372/1990 Zb.- zákon o priestupkoch

Zákon č 300/2005 Z.z.- Trestný zákon

Zákon č. 301/2005 Z.z- Trestný poriadok

Zákon č. 36/2005 Z.z. – zákon o rodine

Zákon č. 583/2008 Z.z. o prevencii kriminality a inej protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov

INÉ ZDROJE:

Prezídium Policajného zboru – Správa o stave drogovej kriminality na Slovensku za rok 2011

INTERNETOVÉ ZDROJE:

<http://psychologia.studentske.eu/2008/09/funkcie-rodiny.html>

<http://psychologia-sk.blogspot.com/2008/09/vplyv-socilneho-prostredia.html>

<http://edi.fmph.uniba.sk/~winczer/SocialneAspekty/KincikNasilieVPocitacovychHrach.htm>

<http://primar.sme.sk/c/4116603/rodicovsky-strach-moje-dieta-a-drogy.html>

http://www.infodrogy.sk/index.cfm?module=ActiveWeb&page=WebPage&s=alkohol_1

<http://www.vyskummladeze.sk/index.php?option=content&task=view&id=97>

http://www.minv.sk/swift_data/source/policia/prevenia/projekty/viemeze.pdf

<http://www-8.vlada.gov.sk/13346/vyzva-na-predkladanie-projektov-v-oblasti-prevenie-kriminality-pre-rok-2009.php>

Príloha č. 1

Tabuľka drog, s ktorými sa možno často stretnúť na Slovensku

názov	slangové názvy	spôsoby užívania	cena 1 dávky	riziko závislosti	účinky
prchavé látky, rozpúšťadlá	téčko (toluén)	vdychovanie	dostupné v obchodoch	+++	-H omámenie, eufória, zadusenie
z rastliny kanabis (konopä):					
marihuana	marjánka, mariša, tráva, šit, džoint, gandža	fajčenie, v jedle	30-50 Sk	+	-H Omámenie, uvoľnenie, smiech,
hašiš	haš, čokoláda	fajčenie	60-100 Sk	+	
opiáty (pôvod z makovic)					
heroín	herák, háčko, štof	injekčne, fajčenie	1g (1-4 dávky) 800-1200 Sk	+++	- eufória, pocit šťastia,
morfín		injekčne		++	bezvedomie,
ópium		fajčenie		++	zástava srdca
kodeín		v liekoch		+	
z rastliny koka:					
kokaín	koks, sneh	šnupanie	1g (1-4 dávky) 2500-3000 Sk	++	+ povzbudenie, uvoľnenie
crack	rock	fajčenie	lacnejší než kokaín	+++	
ostatné :					
barbituráty, sedatíva		tabletky	na recept	+	- pocit uvoľnenia, opilosti
amfetamíny	životabudič, rýchlovka, speed	tabletky, šnupanie, injekčne		++	+ pocit povznesenia
pervitín	perník, péčko, piko	šnupanie,	80-100 Sk	++	+H pocit povznesenia,
ice	ľad, speed	injekčne		++	
Ecstasy (XTC, MDMA)	extáza, disko pilule	pilule	200 Sk	+	H uvoľnenie, pocit priateľstva
LSD	trip, kyselina, cyklista, známka	známky, tabletky	100-300 Sk	++	H výlety (trips), extáza

Legenda :

Riziko závislosti : + mierne ++ veľké +++ extrémne vysoké

Účinky : + zrýchlenie mozgovej činnosti - spomalenie mozgovej činnosti **H** halucinácie

Príloha č. 2

Nelegálne (na Slovensku)		
opiáty F11	heroín	štof, herák, háčko, ejč, kompot, omietka, matroš, kameň, kakao, prach, brown
	morfin	
	ópium	
	domácky opiát vyrobený z liekov	brown, braun, béčko
kanabis (THC) F12	marihuana	tráva, grás, marjánka, mariša, šit, pot, džoint, smoke, kanuma, skunk, maslo, kreš, seno, slama
	hašiš	haš, čokoláda, šit, čaros, gandža, bhang
kokaín F14	kokaín	koks, cox, sneh, céčko, charlie
	crack	krek, rock
amfetamín F15		spíd, životabudič, rýchlovka, áčko
F15		piko, perník, péčko, pedro, cébéčko (2CB), ajs (ice)
extáza (XTC, MDMA) F15		éčko, disko tabletky, holub, Lion King\$, Bugs Bunny\$
LSD F16		trip, kyselina, acid, cyklista, známka, kryštál, mikros, Bart Simpson\$, Panoramix\$, Double Spiral\$, Hoffman\$, Red Dragon\$
PCP F16		anjelský prášok
Peyote, meskalín F16		M
Psilocybín, psilocín F16		lysohlávky, huby, shrooms, magic mushrooms
Legálne (na Slovensku)		
prchavé látky, rozpúšťadlá F18		téčko (Toluén), handra, áčko (acetylénové riedidlo), šest'bomba
sedatíva, hypnotiká, ľahké opiáty & F13		roháče (Rohypnol)
alkohol F10		
nikotín F17		

Príloha č. 3

Rastlina Cannabis indica – konope hašišové

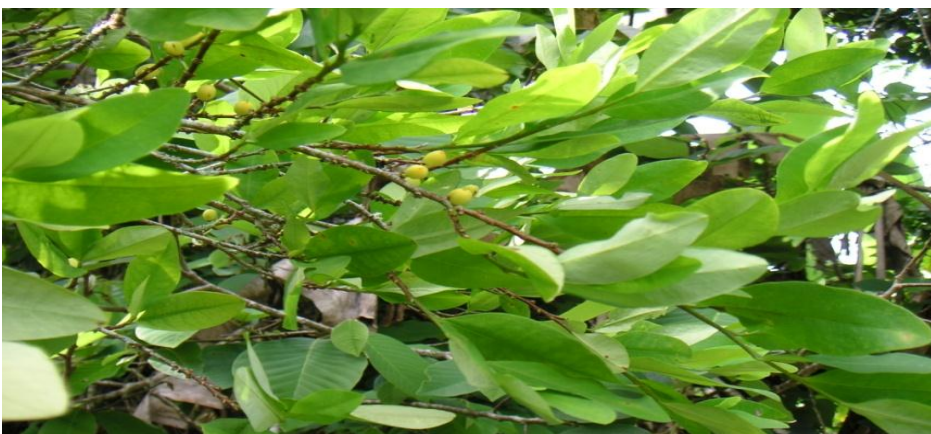
Marihuana

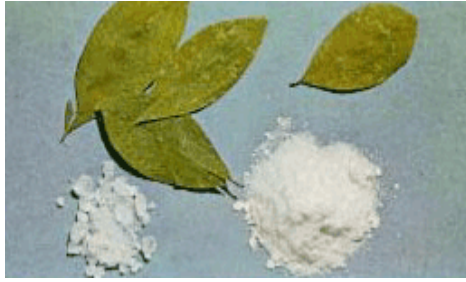
Želatína napustená LSD

Príklady papierikov s rôznymi obrázkami, napustených LSD

Rastlina koka - Kokainovník pravý (Erythroxylon coca)

Kokaín

Pervitín

144 Ecstasy (MDMA) Tablets

Extáza

Heroin

Injekčná aplikácia heroínu

Morfium

Amfetamín

Lysohlávky

Toluén

Efedrín

Metamfetamín

Meno autora: Vladimír Trúsik

Odbor: Právo v podnikaní

Forma štúdia: kombinovaná

Názov práce: Drogová kriminalita a jej prevencia

Rok: 2012

Počet strán: 73

Počet strán obrazovej prílohy: 7

Počet titulov slovenskej literatúry a prameňov: 22

Legislatíva: 5

Počet titulov zahraničnej literatúry a prameňov: 3

Počet internetových zdrojov: 7

Vedúci práce: Doc. JUDr. Jozef Kudla, PhD

